

**ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PRÁVNICKÁ**

**DIPLOMOVÁ PRÁCE
ZASTOUPENÍ**

Zpracovala: Aneta Marcinková

Vedoucí diplomové práce: doc. JUDr. Jan Pauly, CSc.

Plzeň 2021

Zadání diplomové práce

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Akademický rok: 2020/2021

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE (projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Aneta MARCINKOVÁ**
Osobní číslo: **R16M0158P**
Studijní program: **M6805 Právo a právní věda**
Studijní obor: **Právo**
Téma práce: **Zastoupení**
Zadávající katedra: **Katedra občanského práva**

Zásady pro vypracování

1. Úvod
2. Pojem zastoupení
3. Podmínky zastoupení
4. Druhy zastoupení
5. Smluvní zastoupení
6. Plná moc
7. Prokura
8. Závěr

Rozsah diplomové práce:
Rozsah grafických prací:
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**

Seznam doporučené literatury:
viz příloha

Vedoucí diplomové práce: **Doc. JUDr. Jan Pauly, CSc.**
Katedra občanského práva

Datum zadání diplomové práce: **31. března 2020**

Termín odevzdání diplomové práce: **31. března 2021**

JUDr. et PhDr. Stanislav Balík, Ph.D.
děkan



Doc. JUDr. Jan Pauly, CSc.
vedoucí katedry

V Plzni dne 20. července 2020

Prohlášení

„Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracovala samostatně a že jsem vyznačila prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpala způsobem ve vědecké práci obvyklým.“

Plzeň, březen 2021

.....
Aneta Marcinková

Poděkování

Tímto bych ráda poděkovala panu doc. JUDr. Janu Paulymu, CSc. za vedení této diplomové práce, čas a cenné rady, které mi při jejím psaní věnoval. Dále bych chtěla poděkovat také své rodině, která mne při studiu vždy podporovala.

Obsah

Úvod.....	1
1. Pojem zastoupení.....	3
2. Podmínky zastoupení	5
2.1. Zastoupený.....	5
2.2. Zástupce a jeho právní jednání	7
2.2.1. Zástupčí oprávnění a jeho překročení	8
2.2.2. Dobrá víra zástupce a zastoupeného	9
2.2.3. Rozpor zájmů zástupce a zastoupeného	9
3. Druhy zastoupení.....	11
3.1. Nepřímé zastoupení	11
3.2. Přímé zastoupení.....	12
3.2.1. Zákonné zastoupení.....	13
3.2.2. Opatrovnictví.....	15
3.2.2.1. Opatrovnictví člověka	16
3.2.2.2. Opatrovnictví právnické osoby	18
3.2.3. Společné znaky zákonného zastoupení a opatrovnictví	19
3.2.3.1. Rozsah zástupčího oprávnění.....	19
3.2.3.2. Překročení zástupčího oprávnění a rozpor zájmů	20
3.2.3.3. Správa jmění	21
3.2.3.4. Odměna za zastoupení	22
4. Smluvní zastoupení	24
4.1. Vznik smluvního zastoupení.....	24
4.2. Zánik smluvního zastoupení	26
4.2.1. Provedení právního jednání, na které bylo zmocnění omezeno	26
4.2.2. Odvolání zmocnění zmocnitelem	26
4.2.3. Vypovězení zmocnění zmocněncem	27
4.2.4. Smrt nebo zánik zmocněnce	28

4.2.5.	Smrt nebo zánik zmocnitele	28
4.2.6.	Další důvody zániku zmocnění	29
4.3.	Povinnosti zmocněnce po zániku zmocnění	29
4.4.	Zdánlivé zmocnění.....	32
4.5.	Překročení zástupčího oprávnění	33
4.6.	Porušení zástupčího oprávnění	35
5.	Plná moc	37
5.1.	Forma plné moci	37
5.2.	Náležitosti plné moci	38
5.3.	Druhy plné moci	39
5.3.1.	Procesní plná moc	39
5.3.2.	Tajná plná moc	40
6.	Prokura	42
6.1.	Udělení a vznik prokury	43
6.2.	Druhy prokury	44
6.3.	Podnikatel	44
6.4.	Prokurista.....	45
6.4.1.	Zákaz udělit prokuru právnické osobě	46
6.4.2.	Udělení prokury více osobám.....	46
6.4.3.	Péče řádného hospodáře	47
6.4.4.	Podpis prokuristy.....	48
6.5.	Zástupčí oprávnění prokuristy, jeho rozsah a omezení	49
6.6.	Překročení zástupčího oprávnění	50
6.7.	Střet zájmů a konkurenční jednání	52
6.8.	Zánik prokury	53
6.8.1.	Provedení právního jednání.....	53
6.8.2.	Odvolání prokury podnikatelem.....	53
6.8.3.	Vypovězení prokury prokuristou.....	54

6.8.4.	Smrt nebo zánik podnikatele	54
6.8.5.	Smrt a omezení svéprávnosti prokuristy	55
6.8.6.	Pacht a převod obchodního závodu nebo pobočky	56
6.8.7.	Další důvody zániku prokury	56
	Závěr.....	58
	Resumé	60
	Seznam použitých zdrojů	61

Úvod

Diplomová práce je věnována tématu zastoupení. Zastoupení je jedním z nejvýznamnějších a nejčastěji využívaných právních institutů, se kterým se jistě během svého života setkává každý z nás.

Cílem této diplomové práce je seznámení se s platnou právní úpravou institutu zastoupení a poskytnutí základního přehledu informací, které jsou podstatné pro jeho využití laickou, ale i odbornou veřejností. Jelikož zastoupení zahrnuje mimořádně širokou materii, jejíž obsah vydá na nejednu právní publikaci, je práce zaměřena především na vymezení pojmu zastoupení a jeho základní obecné znaky a podmínky. Dále se pozornost upíná především k zastoupení smluvnímu, u kterého není opomenuta ani plná moc a prokura. S ohledem na výše uvedené, je tak patrné, že zákonnému zastoupení a opatrovnictví se diplomová práce věnuje spíše okrajově. Diplomová práce obsahuje vedle úvodu a závěru šest kapitol.

První kapitola, nazvaná Pojem zastoupení, je věnována prvotnímu seznámení se pojmem zastoupení jako institutu občanského práva a vymezení jeho platné právní úpravy obsažené v zákoně č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Druhá kapitola s názvem Podmínky zastoupení je zaměřena na vymezení obecné úpravy zastoupení a podmínek, které jsou pro všechny druhy zastoupení společné. Kapitola zahrnuje popis osoby zastoupeného a zástupce, jejich vlastnosti. Nevynechává ani popis zástupčího oprávnění a jeho překročení, dobré víry zástupce a zastoupeného a případný rozpor jejich zájmů. Ačkoliv jsou v této kapitole zmíněny také zvláštní druhy zastoupení, není jim v práci věnována větší pozornost, byť by si jistě svým rozsahem zaslouhovaly samostatné zpracování.

Třetí kapitola pod názvem Druhy zastoupení je věnována rozdělení zastoupení na jednotlivé druhy. Tato kapitola je zaměřena především na rozdělení zastoupení na zastoupení přímé a nepřímé. Jak již bylo řečeno v úvodní části, práce je zaměřena na základy zastoupení a na zastoupení smluvní. Nebylo by však správné zcela opominout zastoupení zákonné a opatrovnictví. Z tohoto důvodu je popsána především platná právní úprava občanského zákoníku, ke které není v této práci poskytován širší výklad. Cílem této kapitoly tak není úplné obsáhnutí

zákonného zastoupení, opatrovnictví a znaků jim společným, nýbrž snad vytvořit možný podklad k porovnání zmíněných druhů zastoupení s dále diskutovaným smluvním zastoupením.

Obsah čtvrté kapitoly zcela odpovídá svému názvu, který zní Smluvní zastoupení. Kapitola si klade za cíl především seznámení se vznikem a zánikem smluvního zastoupení. Pozornosti této diplomové práce však neuniknou ani povinnosti zmocněnce po zániku zmocnění, také zdánlivé zmocnění, překročení zástupčího oprávnění a porušení zástupčího oprávnění.

Pátá kapitola nazvaná Plná moc obsahově navazuje na kapitolu čtvrtou a je věnována především formě a náležitostem plné moci. Jako vhodné se jevílo i přiblížení problematiky procesní plné moci a ujednání, která nejsou známa straně, se kterou je jednáno, a která ne zcela šťastně můžeme označit jako tajnou plnou moc.

Šestá kapitola s názvem Prokura, je zaměřena na zvláštní druh plné moci, která může být udělena podnikatelem zapsaným v obchodním rejstříku. Kapitola si klade za cíl obsáhnout problematiku udělení a vzniku prokury, dále také aktéry, jimiž jsou podnikatel a prokurista. Práce popisuje povinnosti prokuristy, rozsah jeho zástupčího oprávnění a jeho omezení. Ve světle zákona č. 33/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění zákona č. 458/2016 Sb., a další související zákony je dále proveden exkurz do změny provedené v právní úpravě péče řádného hospodáře, střetu zájmů a konkurenčního jednání prokuristy. Vzhledem k tomu, že je nová právní úprava účinná od 01. 01. 2021, osvětluje tato práce pouze provedené změny právní úpravy, aniž by měla možnost posoudit její dopady na právní praxi. Celá kapitola je uzavřena výkladem k zániku prokury, který navazuje na obecnou úpravu zániku smluvního zastoupení ze čtvrté kapitoly a představuje odlišnosti specifické pro prokuru.

1. Pojem zastoupení

Zastoupení je jedním ze základních institutů občanského práva, jehož kořeny můžeme naleznout již ve starověkém Římě. Přestože původním účelem zastoupení bylo usnadňování právního styku a jednání osob, později se především stalo východiskem pro umožnění právního jednání osobám, které by jinak vzhledem ke své neúplné svéprávnosti nemohly právně jednat. Zastoupení takovýchto osob slouží také jako posila ochrany jejich zájmů. Situace je poté obdobná i pro právnické osoby, kterým jejich podstata neumožňuje, aby bez zástupce mohly právně jednat.¹

Institut zastoupení je definován mnoha autory odborné literatury, jejichž názor obvykle souzní. Příkladnou definici tohoto institutu můžeme naleznout v učebnici J. Hrudíka, který zastoupení popisuje jako institut řešící případy, ve kterých není fyzická osoba právně způsobilá ke konání právních úkonů, ze kterých by sama mohla být právně odpovědná a také situace, kdy fyzické a právnické osoby jsou sice schopny právní úkony zakládající jejich odpovědnost konat, avšak z nějakého důvodu tyto úkony samy realizovat nemohou nebo nechtějí.²

Zastoupení obdobně vymezuje i L. Tichý ve své učebnici, který o něm říká: *„Právní jednání je zpravidla úkonem jednajícím pro sebe sama. V rozvinuté společnosti však vzniká potřeba jednání za druhého, tedy situace, kdy jedna osoba (zástupce) jedná za jiného (zastoupeného, principála), která je pánem právního jednání, avšak z jistých důvodů nechce či nemůže provést právní jednání sám.“³*

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „občanský zákoník“ nebo „OZ“) zastoupení upravuje ve své první části, tj. části obecné, v hlavě třetí, konkrétně v ustanoveních § 436 až § 488. Hlava třetí občanského zákoníku je dále rozdělena na první díl, který je nazván Všeobecná ustanovení, a který v pěti paragrafech pojednává o obecných aspektech zastoupení. Díl první následuje díl druhý, který v ustanoveních § 441 až § 456 pojednává o smluvním zastoupení a

¹ ZUKLÍNOVÁ, M. In DVOŘÁK, J.; ŠVESTKA, J.; ZUKLÍNOVÁ, M. a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: obecná část*. 2. aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, a.s., 2016. 318 s.

² HRUDÍK, J. In HRUDÍK, J. a kolektiv. *Občanské právo hmotné. Obecná část. Absolutní majetková práva*. 3. aktualizované vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, s.r.o., 2018. 148-149 s.

³ TICHÝ, L. *Obecná část občanského práva*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck. 2014. 318 s.

prokuře. Hlavu třetí uzavírá díl třetí, týkající se zastoupení zákonného a opatrovnictví, o kterých se hovoří konkrétně v ustanoveních § 457 až § 488. Díl třetí je dále vnitřně rozdělen na oddíl 1 - Obecná ustanovení, oddíl 2 - Opatrovnictví člověka, Opatrovnickou radu, Soupis jmění a vyúčtování správy a poslední oddíl 3 – Opatrovnictví právnické osoby. Občanský zákoník také obsahuje zvláštní úpravu zastoupení, kterou nalézáme postupně skrze celý občanský zákoník, jako například zastoupení členem domácnosti v ustanoveních § 49 až § 54, dále také zastoupení při jednání právnických osob v ustanoveních § 161 až § 166, zastoupení podnikatele v ustanoveních § 430 až § 431, kdy všechny tyto ustanovení předcházejí obecné úpravě zastoupení. Systematicky zařazené za obecnou úpravou zastoupení můžeme nalézt také ustanovení § 969, týkající se vzájemného zastupování mezi manžely, následované zastoupením dítěte v ustanoveních § 892 až § 895, opatrovnictvím dítěte v ustanovení § 940 až § 952 a také zastoupením pro účely doručování v ustanovení § 1868.

2. Podmínky zastoupení

Podmínky zastoupení uvedené v následujících podkapitolách jsou obecně společné dle občanského zákoníku pro všechny typy zastoupení.

2.1. Zastoupený

Zastoupeným může být fyzická i právnická osoba. Důležitým faktorem pro to, aby někdo mohl být zastoupen, je jeho právní osobnost (dříve právní subjektivita). Definici právní osobnosti můžeme nalézt v ustanovení § 15 odst. 1 OZ, které říká: „*Právní osobnost je způsobilost mít v mezích právního řádu práva a povinnosti.*“

Okamžik vzniku a zániku právní osobnosti je rozlišný pro fyzické a právnické osoby. V případě fyzických osob je právní osobnost přiznána každému od jeho narození až do jeho smrti. Výjimku z tohoto představuje tzv. „nasciturus“, kterým se myslí počaté, ale dosud nenarozené dítě, kterému je právní osobnost přiznána v případě, že to vyhovuje jeho zájmům, a to za předpokladu, že se narodí živé. Pokud se počaté dítě nenarodí jako živé, hledí se na něj z právního pohledu, jakoby vůbec nebylo.⁴

Právní osobnost právnické osoby trvá od jejího vzniku do jejího zániku.⁵ Právnická osoba může vzniknout zápisem do veřejného rejstříku, nebo pokud je zřízena zákonem, tak nabytím jeho účinnosti. Zákon také může stanovit další případy, ve kterých právnická osoba nevzniká na základě zápisu do veřejného rejstříku. Skutečnost, kterou právnická osoba vznikla, je poté rozhodující i pro její zánik. Pokud právnická osoba vznikla zápisem do veřejného rejstříku, pak zaniká dnem, kdy dojde k jejímu výmazu z tohoto rejstříku. Pokud se však jedná o právnickou osobu, která zápisu do veřejného rejstříku nepodléhala, zaniká tato skončením její likvidace, tj. okamžikem, kdy dojde k použití likvidačního zůstatku, k převzetí likvidační podstaty věřiteli nebo odmítnutím ji převzít.⁶

Svéprávnost (dříve způsobilost k právním úkonům), je „schopnost“ právně jednat, tj. nabývat pro sebe svým vlastním jednáním práva a zavazovat se

⁴ KINDL, M. In FIALA, J.; KINDL, M. a kolektiv. *Občanské právo hmotné*. 2. upravené vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, s.r.o., 2009. 135-136 s.

⁵ § 118 občanského zákoníku

⁶ § 118, § 126, § 185, § 207 občanského zákoníku

k povinnostem.⁷ Svěprávnost zastoupeného není vyžadována u všech druhů zastoupení, ba naopak ji některá zpravidla vylučují. Například v případě zákonného zastoupení a opatrovnictví může být absence její plné podoby předpokladem, aby k zastoupení mohlo dojít. U smluvního zastoupení je situace odlišná. Osoba, která uzavírá dohodu o zastoupení s jinou osobou, musí být k tomuto jednání sama způsobilá, stejně tak jako musí být způsobilá i k jednání, které chce učinit prostřednictvím tohoto zástupce.⁸

Svěprávnost fyzických osob vzniká postupem času, až se osoba stává tzv. plně svěprávnou. Tento okamžik je tradičně spojován s dosažením zletilosti, tj. dovršením osmnáctého roku života. Nezletilé osoby, přestože nejsou plně svěprávné, mohou právně jednat způsobem, který je přiměřený rozumové a volní vyspělosti nezletilých jejich věku.⁹ Mimo výše uvedeného, nám občanský zákoník nabízí další možnosti, na jejichž základě se osoba může stát plně svěprávnou i před dosažením zletilosti, a to konkrétně přiznáním svěprávnosti rozhodnutím soudu nebo uzavřením manželství. O přiznání svěprávnosti rozhodnutím soudu hovoří ustanovení § 37 OZ, které pokud nejsou dány vážné důvody v zájmu nezletilého, klade požadavky, za kterých k přiznání svěprávnosti dojde. Jedná se o dosažení věku šestnácti let, osvědčení, že je nezletilý schopen se sám živit, že je schopen si obstarávat své vlastní záležitosti a také, že s tímto návrhem souhlasí jeho zákonný zástupce. Přiznat svěprávnost lze za výše uvedených okolností, i pokud návrh podává zákonný zástupce nezletilého, ke kterému se naopak však vyžaduje souhlas nezletilého.

Pokud hovoříme o nabytí svěprávnosti uzavřením manželství, je třeba přesunout pozornost k zákonným překážkám manželství, které občanský zákoník uvádí v ustanovení § 672 OZ a následujících. Osoba nezletilá, která nenabyla plné svěprávnosti již výše uvedeným rozhodnutím soudu, může manželství uzavřít, pouze pokud dovršila šestnácti let věku, a to s povolením soudu, které je uděleno pouze pro důležité důvody.¹⁰

⁷ § 15 odst. 2 občanského zákoníku

⁸ KINDL, M. In FIALA, J.; KINDL, M. a kolektiv. *Občanské právo hmotné*. 2. upravené vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, s.r.o., 2009. 146 s.

⁹ § 31 občanského zákoníku

¹⁰ § 672 odst. 1, 2 občanského zákoníku

V případě právnických osob, je vznik a zánik svéprávnosti spojován se stejnými okamžiky jako vznik a zánik jejich právní osobnosti.¹¹

2.2. Zástupce a jeho právní jednání

Stejně jako v případě zastoupeného, může být zástupcem fyzická i právnická osoba, kdy výjimkou je případ zákonného zastoupení, u kterého může být zástupcem pouze osoba fyzická.¹²

Zástupce musí mít svéprávnost v rozsahu právních jednání, která za zastoupeného má činit. Neměl-li by zástupce k právnímu jednání, které má za zastoupeného učinit potřebné oprávnění, či mu byla tato činnost zakázána, může být toto právní jednání napadnuto námitkou relativní neplatnosti. Tuto námitku může učinit jen osoba, se kterou bylo právně jednáno a která tak byla tímto jednáním dotčena. Zastoupený nemůže námitku relativní neplatnosti uplatnit v případě, že o nezpůsobilosti zástupce k danému právnímu jednání věděl.¹³

Zástupce je oprávněn jednat za zastoupeného, a to na základě zákona, smlouvy nebo rozhodnutí soudu. Zástupce jedná osobně, může však pověřit dalšího, pokud je tak ujednáno se zastoupeným, vyplývá-li toto oprávnění ze zákona nebo vyžaduje-li to nutná potřeba. Další zástupce se nazývá substitut.¹⁴

V případě smluvního zastoupení tak v rámci dohody o zastoupení může dojít k úplnému vyloučení možnosti pověření substituta. Není možné omezit možnost pověření substituta jednostranným právním jednáním zastoupeného. Pokud by zástupce zmocnil substituta, aniž by k tomu měl právo, bude se jednat o překročení zástupčího oprávnění.¹⁵

Oprávnění stanovit dalšího substituta vyplývá také ze zákona. Rodiče jako zákonní zástupci mohou dle ustanovení § 894 odst. 1 OZ uzavřít smlouvu o zastoupení, je-li to třeba pro potřeby dítěte, které se netýká jeho osobního stavu. Také ustanovení § 26 zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, říká, že se advokát

¹¹ § 161 a následující občanského zákoníku dopadají na jednání za právnickou osobu.

¹² § 436 SVOBODA, K. In ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA J. a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)*. Praha: Wolters Kluwer, a.s.

¹³ § 436 Tamtéž

¹⁴ ZUKLÍNOVÁ, M. In DVOŘÁK, J.; ŠVESTKA, J.; ZUKLÍNOVÁ, M. a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: obecná část. 2. aktualizované vydání*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, a.s., 2016. 321 s.

¹⁵ § 438 SVOBODA, K. In ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA J. a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)*. Praha: Wolters Kluwer, a.s.

může v rámci svého pověření nechat zastoupit jiným advokátem a není-li stanoveno zvláštním právním předpisem něco jiného, tak i svým zaměstnancem nebo advokátním koncipientem.¹⁶

Zástupce odpovídá za výběr substituta a zpravidla s ním odpovídá společně a nerozdílně, pokud jeho řádný výběr neprovedl. Řádný výběr substituta zástupce provede, pokud s ohledem na danou situaci mohl předpokládat, že jím zvolený substitut bude jednat přinejmenším s běžnou péčí, opatrností a přiměřenými znalostmi. Zástupce také odpovídá za újmu, která byla způsobena tím, že substitutovi nepředal pokyny a informace od zastoupeného, které jsou k řádnému výkonu zastoupení potřeba.¹⁷

Pokud tedy nastane situace, kdy má zastoupený pro danou záležitost více zástupců, má se za to, že každý z těchto zástupců může jednat samostatně. Toto pravidlo může být modifikováno ze zákona či rozhodnutím soudu u zákonného zastoupení a opatrovnictví. U smluvního zastoupení zase k úpravě pravidla může dojít na základě dohody stran.¹⁸

2.2.1. Zástupčí oprávnění a jeho překročení

Zástupce vždy jedná pouze v mezích svého zástupčího oprávnění, které je souborem všech záležitostí, ve kterých může zástupce za zastoupeného jednat. Pokud by však zástupce tyto meze překročil, zavazuje jeho právní jednání zastoupeného, pouze pokud je tento exces zastoupeným schválen bez zbytečného odkladu. Stejně se hledí i na jednání, které je učiněno osobou, která nemá zástupčí oprávnění. V případě, že nedojde ke schválení jednání bez zbytečného odkladu, je osoba, která právně jednala, z tohoto jednání zavázána sama. Ochrana dobré víry osoby, která s jinou takto jednala, je zaručena a může tak na této osobě požadovat, aby splnila, co společně ujednali nebo aby nahradila škodu, která jí tímto vznikla.¹⁹

¹⁶ § 438 SVOBODA, K. In ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA J. a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)*. Praha: Wolters Kluwer, a.s.

¹⁷ § 438 Tamtéž

¹⁸ § 439 Tamtéž

¹⁹ § 440 občanského zákoníku

Z tohoto ostatně vyplývá, že překročení zástupčího oprávnění neznamená neplatnost tohoto právního jednání, nýbrž pouze to, že zastoupenému takto práva a povinnosti nevzniknou, jelikož není tímto jednáním vázán.²⁰

Je-li zastoupeným osoba, která není plně svéprávná, nemůže schválit překročení zástupního oprávnění sama, ale musí tak za ni učinit její zákonný zástupce, opatrovník nebo soud.²¹

Práva a povinnosti z právního jednání učiněného zástupcem vznikají přímo zastoupenému.²² To neplatí, není-li zastoupeným dodatečně schváleno překročení zástupčího oprávnění nebo jednání učiněné bez zástupčího oprávnění.

Blíže o překročení zástupčího oprávnění pojednávají podkapitoly 3.2.3.2., 4.5. a 6.6.

2.2.2. Dobrá víra zástupce a zastoupeného

Ustanovení § 436 odst. 2 OZ přejímá obsah ustanovení § 32 odst. 3 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku. Systematicky je vloženo do obecné úpravy zastoupení a vztahuje se tedy na všechny druhy zastoupení. Dobrá víra při jednání zástupce a zastoupeného je presumována.²³ U zastoupeného se přihlíží k dobré vůli zástupce, pokud se nejedná o okolnosti, o kterých zástupce musel vědět již před vznikem zastoupení. Není-li však zastoupený v dobré víře, nelze dobrou víru dovozovat ani u jeho zástupce a zastoupený se jí tak nemůže dovolávat.²⁴

2.2.3. Rozpor zájmů zástupce a zastoupeného

Zástupcem nemůže být osoba, jejíž zájem je v rozporu se zájmem zastoupeného. Jednání, které je v rozporu se zájmem zastoupeného je možné považovat za relativně neplatné dle ustanovení § 580 OZ. Výjimku tvoří případ smluvního zastoupení, a to pokud o tomto rozporu zastoupený věděl nebo vědět musel.²⁵ Smluvní zastoupení pak za těchto okolností vzniknout může a právní jednání učiněné v tomto zastoupení bude platné a právně účinné. Abychom

²⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky, sp. zn. 23 Cdo 1600/2010 ze dne 17.04.2012

²¹ Vláda: Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, č. 89/2012 Dz (§ 440)

²² § 436 odst. 1 občanského zákoníku

²³ vyvratitelná právní domněnka § 7 občanského zákoníku.

²⁴ DÁVID, R.; HRDLIČKA; M. In LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck. 2014, 1658-1659 s.

²⁵ § 437 odst. 1 občanského zákoníku

dovodili rozpor zájmů zastoupeného a zástupce a případnou neplatnost právního jednání, je třeba pečlivě zkoumat každý jednotlivý případ. Rozpor zde musí být dle obecné úpravy reálně existující. Výše uvedené posouzení je třeba provádět se zřetelem na osobu a zájmy zastoupeného, k jehož ochraně je daná pasáž občanského zákoníku věnována.²⁶

Zastoupený se také může dovolávat relativní neplatnosti právního jednání učiněného mezi zástupcem, který je v rozporu zájmů, a třetí osobou, která o tomto rozporu věděla anebo musela vědět. Za rozpor zájmů zastoupeného a zástupce můžeme považovat²⁷ i situace, ve které jedná zástupce i za třetí osobu, jejíž zájem je v rozporu se zájmem zastoupeného nebo také pokud jedná zástupce za zastoupeného ve vlastní záležitosti.²⁸

Může však nastat situace, kdy se osoba ocitne ve více rolích. Osoba, která je zákonným zástupcem jiné osoby, může ve stejnou chvíli vystupovat i jako osoba, která jedná ve své vlastní věci. Příkladem může být dědické řízení, při kterém může být osoba v roli rodiče nezletilého dítěte a manžela zůstavitele, tj. dědice v první dědické skupině, a tím se může dostat do konfliktní situace, ve které hájí zájmy své i zájmy svého nezletilého dítěte. U zákonného zastoupení a opatrovnictví stačí i pouhá hrozba střetu zájmů a ve výše uvedeném případě by pak byl soudem jistě jmenován nezletilému dítěti pro dědické řízení kolizní opatrovník.

²⁶ DÁVID, R.; HRDLIČKA; M. In LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck. 2014, 1661 s.

²⁷ vyvratitelná právní domněnka

²⁸ § 437 odst. 1, 2 občanského zákoníku

3. Druhy zastoupení

Zastoupení může být rozlišováno podle tohoto, zda se jedná o zastoupení v soukromém nebo ve veřejném právu. Dále také podle právního důvodu, na jehož základě vzniklo. Dalším kritériem může být v jakém rozsahu je dané zástupčí oprávnění, a tudíž zda se jedná o zastoupení plné či částečné.²⁹

Nejběžnějším je pak nepochybně rozlišení zastoupení na přímé a nepřímé. Pro zastoupení přímé a nepřímé je společným rysem skutečnost, že zástupce činí právní jednání za zastoupeného. Hlavním rozdílem mezi zastoupením přímým a nepřímým je, zda zástupce jedná za zastoupeného svým vlastním jménem nebo jménem zastoupeného.

Soukromoprávní zastoupení přímé lze dle dikce občanského zákoníku dále rozdělit na zastoupení smluvní, zastoupení zákonné a opatrovnictví, u kterých je prvotním rozdílem způsob jejich vzniku.

V občanském zákoníku také můžeme nalézt zvláštní druhy zastoupení, kterými jsou například zastoupení státu, zastoupení členem domácnosti, zastoupení pro účely doručování, zastupování při jednání právnických osob, zastoupení podnikatele, zastoupení a opatrovnictví dítěte a další.

3.1. Nepřímé zastoupení

Zastoupení nepřímé, které někdy označujeme za náhradnictví, je druhem zastoupení, ve kterém jedna osoba za druhou jedná nejen sama, ale i svým vlastním jménem.³⁰ Osoba, která jedná na základě smlouvy o nepřímém zastoupení, je poté zavázána k převedení nabytých práv a povinností zastoupenému.³¹

Nepřímé zastoupení v obecné rovině občanský zákoník neupravuje, ale ani nezakazuje, ba naopak ho můžeme nalézt v jeho různých pasážích, typicky v části čtvrté, hlavně druhé jako součást relativních majetkových práv.³²

²⁹ TICHÝ, L. *Obecná část občanského práva*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck. 2014. 39 s.

³⁰ KINDL, M. In FIALA, J.; KINDL, M. a kolektiv. *Občanské právo hmotné*. 2. upravené vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, s.r.o., 2009. 149 s.

³¹ DÁVID, R.; HRDLIČKA; M. In LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck. 2014, 1658 s.

³² HRUDÍK, J. In HRUDÍK, Jan a kolektiv. *Občanské právo hmotné. Obecná část. Absolutní majetková práva*. 3. aktualizované vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, s.r.o., 2018. 144 s.

Příkladem může být komise³³, která je smlouvou o tzv. nepřímém zastoupení.³⁴

3.2. Přímé zastoupení

Zastoupení přímé je druhem zastoupení, ve kterém zástupce jedná jménem zastoupeného jako jeho alter ego. Toto zastoupení je upraveno v ustanoveních § 436 a následujících, čímž se z pohledu právní úpravy odlišuje od zastoupení nepřímého, které obecnou úpravu postrádá. Přímé zastoupení lze rozdělit dle právního důvodu jeho vzniku na zastoupení smluvní, které vzniká na základě smlouvy; zastoupení zákonné, které vzniká ze zákona a dále opatrovnictví, které vzniká na základě soudního rozhodnutí. Příkaz³⁵ můžeme zařadit do přímého zastoupení v případě, že má příkazník povinnost provést danou činnost jménem příkazce. Je-li příkaz sjednán tak, že má příkazce povinnost provést danou činnost jménem svým, bude se jednat o zastoupení nepřímé. Tato variabilita je dána tím, že zákon specificky neuvádí, jakým způsobem má být příkaz proveden.³⁶ Stejná je potom situace i pro zprostředkování.³⁷

Abychom mohli hovořit o zastoupení přímém, je potřeba vedle objektivních znaků přímého zastoupení a plné moci splnit také to, že zástupce jedná s třetí osobou jménem zastoupeného tak, že je z jednání zástupce patrné, že smluvní stranou daného jednání je nepochybně zastoupený. Třetí osoba ví, nebo musí z okolností vědět, že osoba, se kterou jedná, je pouze zástupce a tudíž, že smluvní stranou je jiná osoba, tj. zastoupený. Pokud však z jednání zástupce není patrné, že jedná jménem a na účet jiného, nelze zastoupení považovat za přímé, a tudíž je jistě zastoupením nepřímým. Při posuzování přímého a nepřímého zastoupení musíme vždy posuzovat pouze okolnosti, které existovaly v době, kdy bylo jednáno. Nelze tak zastoupení posuzovat podle jednání, které bylo učiněno až později. Není-li možné bezpochyby určit, zda zástupce jednal jménem svým nebo zastoupeného, nastává nevyvratitelná právní domněnka, že zástupce jednal

³³ § 2455 a následující občanského zákoníku

³⁴ § 436 SVOBODA, K. In ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA J. a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)*. Praha: Wolters Kluwer, a.s.

³⁵ § 2430 a následující občanského zákoníku

³⁶ § 436 SVOBODA, K. In ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA J. a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)*. Praha: Wolters Kluwer, a.s.

³⁷ § 2445 a následující občanského zákoníku

jménem svým. Tato nevyvratitelná právní domněnka se použije u smluvního zastoupení, zákonného zastoupení i opatrovnictví.³⁸

Ustanovení § 436 odst. 1 OZ je také speciálním ustanovením k ustanovení § 553 odst. 2 OZ, které říká: „*Byl-li projev vůle mezi stranami dodatečně vyjasněn, nepřihlíží se k jeho vadě a hledí se, jako by tu bylo právní jednání od počátku.*“, a které tak nelze v daném případě použít.

3.2.1. Zákonné zastoupení

Občanský zákoník v ustanovení § 457 OZ, na rozdíl od předešlé právní úpravy, silně rozlišuje mezi zákonným zastoupením a opatrovnictvím. O zákonném zastoupení můžeme obecně říct, že vzniká ze zákona a není tak pro něj typické, že je pro jeho vznik nutné rozhodnutí soudu.

Zákonné zastoupení můžeme nalézt pouze ve vztahu k nezletilé osobě, která není plně svéprávná. Týká se tedy jen a pouze fyzické osoby. Jelikož tato nezletilá osoba nabývá uvedené svéprávnosti postupně, s ohledem na rozumovou a volní vyspělost nezletilých stejného věku, je zákonné zastoupení nutné v případech, ve kterých je tato vyspělost nezletilého nedostatečná na to, aby mohl jednat sám. Zákonné zastoupení je tak především součástí rodičovské odpovědnosti a zastoupení jinou osobou, než je rodič, přichází v úvahu, až když tento není schopen nebo ochoten nezletilého zastupovat. Zákonné zastoupení v případě matky vzniká narozením nezletilého.³⁹ U otce nezletilého vzniká zákonné zastoupení v závislosti na právní domněnce, na základě níž se stává otcem dítěte. Otcem tak může být dle ustanovení § 776 OZ a následujících manžel matky; muž činící souhlasné prohlášení; muž, který dává souhlas k umělému oplodnění nebo muž, kterého za otce označí soud ve svém rozhodnutí.⁴⁰

Mimo výše uvedené zákonné zastoupení, existují ještě případy, ve kterých vzniká zastoupení rozhodnutím soudu, ale nejedná se přitom o opatrovnictví. Z dikce občanského zákoníku můžeme dovodit, že se nejedná o další neoznačenou skupinu zastoupení, nýbrž jakési jednotlivé případy, které můžeme podřazovat

³⁸ § 436 SVOBODA, K. In ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA J. a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)*. Praha: Wolters Kluwer, a.s.

³⁹ § 775 občanského zákoníku: „*Matkou dítěte je žena, která je porodila.*“

⁴⁰ DÁVID, R.; HRDLIČKA; M. In LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck. 2014, 1693 s.

pod skupinu zákonného zastoupení nebo opatrovnictví, jejichž obecná pravidla pak analogicky aplikujeme i na tyto nezařazené situace. Jedná se například o předpěstounskou a pěstounskou péči, svěřením dítěte do péče jiné osoby nebo poručenství. Tyto můžeme vzhledem k jejich povaze zařadit spíše pod zákonné zastoupení nežli pod opatrovnictví. Z uvedených případů totiž vyplývá, že se jedná o instituty (poručenství, pěstounská péče), které se svojí povahou blíží úpravě rodičovské odpovědnosti, která je, jak již bylo uvedeno výše, součástí zákonného zastoupení. Závěrem tak můžeme říct, že zákonné zastoupení vzniká primárně na základě zákona a dále také v jednotlivých případech na základě rozhodnutí soudu.⁴¹

Zákonný zástupce nesmí, na rozdíl od opatrovníka, odejmout zastoupenému věc zvláštní oblíby, ledaže to odůvodňuje ohrožení jeho života či zdraví. Pokud se jedná o nezletilého, který není plně svéprávný, tak i pro jiný závažný důvod.⁴²

Věc zvláštní oblíby není v občanském zákoníku definována. Definici věci jako takové nalezneme v ustanovení § 489 OZ, které říká: „*Věc v právním smyslu (dále jen „věc“) je vše, co je rozdílné od osoby a slouží potřebě lidí*“. Z odborné literatury však můžeme dovodit, že se převážně jedná o individuálně určenou movitou věc. Bude se například jednat o zděděnou věc, sběratelský předmět, hračku a tak dále.⁴³ Zastoupený má k této věci vztah takový, že pro něj má zvláštní subjektivní hodnotu a pokud je mu odebrána, znamená to pro něj nikoli zanedbatelnou újmu. Posuzování zvláštní oblíby je subjektivní a nemusí tak z pohledu zákonného zástupce či třetích osob existovat žádný smysluplný důvod, pro který je daná věc pro zastoupeného toliko důležitá. Nezáleží ani na právním důvodu, z jakého má zastoupený věc u sebe. Může se jednat o vlastnictví, oprávněnou držbu nebo i detenci. Důvodem pro odnětí věci je tedy nějaké reálné nebezpečí nebo opodstatněná obava, že věc může buď přímo či nepřímo způsobit zdravotní obtíže zastoupenému. Je pak právě povinností zákonného zástupce, který má zastoupeného svým jednáním chránit, aby aktivně učinil opatření vedoucí k odstranění těchto obav a nebezpečí. V případě nezletilých, kteří nejsou

⁴¹ MELZER, F., TÉGL, P. a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek III. § 419-654.* Praha: Leges, 2014. 43-44 s.

⁴² § 459 občanského zákoníku

⁴³ DÁVID, R., HRDLÍČKA, M. In LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck. 2014, 1694 s.

plně svéprávní, lze věc odejmout i z jiných závažných důvodů, například pro výchovné účely. Odnětí věci zvláštní obliby může mít podobu trvalou nebo přechodnou. Pomine-li nebezpečí plynoucí z věci, je pak povinností zákonného zástupce ji zastoupenému vrátit.⁴⁴

Povinnost ponechat věci zvláštní obliby zastoupenému je dána i v situaci, kdy je zastoupený umístěn ve zdravotnickém zařízení, v zařízení sociálních služeb, zařízení sociálně-právní ochrany dětí nebo podobném zařízení. Tuto povinnost má pak mimo zákonného zástupce také samotné zařízení, ve kterém je zastoupený umístěn.⁴⁵

3.2.2. Opatrovnictví

Opatrovnictví, které patří do skupiny přímého zastoupení, vzniká na základě pravomocného rozhodnutí soudu, ve kterém je vymezen rozsah zástupního oprávnění. V případě opatrovnictví nazýváme zástupce opatrovníkem a zastoupeného opatrovancem.⁴⁶ Opatrovancem může být fyzická i právnická osoba. Občanský zákoník dělí opatrovnictví na opatrovnictví člověka a opatrovnictví právnické osoby.

Soud může jmenovat, pokud se nejedná o správu jmění, pouze jediného opatrovníka. Jmenuje-li soud zvláštního opatrovníka pro správu jmění nebo jeho části, náleží opatrovníkovi osoby výlučné zastoupení opatrovance v řízení před soudem, a to i když se bude týkat spravovaného jmění.⁴⁷

Je-li jmenováno více opatrovníků a zároveň není určeno, ve kterých záležitostech může každý z nich zastupovat opatrovance samostatně, platí, že jsou povinni jednat společně.⁴⁸

V životě mohou nastat situace, ve kterých již opatrovník nechce nebo nemůže opatrovnictví vykonávat. Opatrovníka poté soud k jeho žádosti odvolá. Soud také odvolává opatrovníka v případě, že ten neplní své povinnosti. Je-li opatrovník soudem odvolán, není možné, pokud důvody pro opatrovnictví stále

⁴⁴ § 459 SVOBODA, K. In ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA J. a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)*. Praha: Wolters Kluwer, a.s.

⁴⁵ § 459 občanského zákoníku

⁴⁶ § 463 odst. 1 občanského zákoníku

⁴⁷ § 464 odst. 1 občanského zákoníku

⁴⁸ § 464 odst. 2 občanského zákoníku

trvají, aby byl opatrovanec bez opatrovníka. Soud tedy při odvolání opatrovníka jmenuje současně opatrovníka nového.⁴⁹

3.2.2.1. Opatrovnictví člověka

Opatrovníka soud jmenuje člověku ze dvou důvodů. Za prvé pokud je to potřeba k ochraně zájmů člověka nebo za druhé, vyžaduje-li to veřejný zájem. Je možné, aby v dané situaci existovaly oba výše uvedené důvody současně. Soud pak zejména jmenuje opatrovníka tomu, koho svým rozhodnutím omezil na svéprávnosti; tomu, o kom není známo, kde pobývá; neznámému člověku zúčastněnému při určitém právním jednání nebo tomu, jehož zdravotní stav mu působí obtíže při správě jmění nebo hájení práv.⁵⁰

Jmenováním již prvního opatrovníka, je ustanoveno opatrovnictví nad člověkem. Opatrovnictví nad člověkem trvá tak dlouho, dokud je pro opatrovance potřeba. Z toho vyplývá, že ani smrtí opatrovníka opatrovnictví nezaniká. Ocitne-li se osoba v situaci bez opatrovníka, stává se jejím prozatímním opatrovníkem tzv. veřejný opatrovník podle zákona č. 128/2000 Sb., o obcích.⁵¹ Veřejným opatrovníkem je obec, kde má opatrovanec bydliště⁵² nebo právnická osoba, kterou tato obec zřídila za účelem plnění funkce veřejného opatrovníka.⁵³ Výkon funkce veřejného opatrovníka obcí je pak výkonem přenesené působnosti obce.⁵⁴

Předtím, než soud rozhodne o jmenování opatrovníka člověku, musí jej nejprve zhlédnout, pokud tomu nebrání nepřekonatelná překážka, musí také vyslechnout jeho vyjádření nebo jinak zjistit jeho stanovisko k opatrovníkovi a opatrovnictví.⁵⁵ Od výsledku může soud upustit v případě, že tento výslech není možné vůbec provést, nebo aniž by došlo k újmě na zdravotním stavu opatrovance.⁵⁶

⁴⁹ § 463 odst. 2 občanského zákoníku

⁵⁰ § 465 odst. 1 občanského zákoníku

⁵¹ ZUKLÍNOVÁ, M. In DVORÁK, J.; ŠVESTKA, J.; ZUKLÍNOVÁ, M. a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: obecná část*. 2. aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, a.s., 2016. 328 s.

⁵² Dle ustanovení § 80 občanského zákoníku (otázka bydliště a trvalého bydliště vyřešena Rozsudkem Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 30 Cdo 3379/2016 ze dne 04.01.2017).

⁵³ § 471 odst. 1 občanského zákoníku

⁵⁴ § 149b odst. 3 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích

⁵⁵ § 471 odst. 1 občanského zákoníku

⁵⁶ § 38 odst. 2 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních

Ustanovení § 471 odst. 2 věta první OZ říká: „*Soud jmenuje opatrovníkem osobu, kterou navrhl opatrovanec.*“ Opatrovanec však z pravidla není schopen takovýto návrh učinit, a tudíž dle věty druhé soud prvotně vyhledává příbuzného nebo jinou blízkou osobu, která je ochotna tuto funkci do budoucna dlouhodobě vykonávat. Zároveň pak tato osoba osvědčí, že má o opatrovance dlouhodobý a vážný zájem.⁵⁷ V případě, že soud takovouto osobu nenalezne, hledá další osobu, která bude výše uvedená kritéria splňovat a není-li ani takováto osoba, zbývá ke jmenování již zmíněný veřejný opatrovník.

Opatrovanec nebo každá jemu blízká osoba může požádat o ustanovení opatrovnické rady. Opatrovník pak svolá do 30 dnů od obdržení žádosti schůzi osob blízkých opatrovanci a jeho přátel, jsou-li mu známí. V případech, kdy ke svolání schůze nedojde; kdy se schůze nekoná pro nějaký důvod nebo není-li na ní zvolena opatrovnická rada, svolá tuto schůzi i bez návrhu soud.⁵⁸ Na schůzi dojde ke zvolení opatrovnické rady, která musí mít alespoň tři členy. Členové jsou voleni na dobu neurčitou, mohou ze své funkce odstoupit nebo mohou být odvoláni soudem na návrh opatrovníka či jiné osoby, která je oprávněna se schůze účastnit. Opatrovnická rada musí zasedat alespoň jednou ročně, k jejímuž konání přizve i opatrovníka a opatrovance, a na které projednává zprávu opatrovníka o jeho činnosti, vyjadřuje se k otázkám správy jmění opatrovance. O volbě opatrovnické rady i o každém jejím zasedání je pořizován zápis, který obsahuje zákonem předepsané náležitosti, jako například kdy se konala, kdo se jí účastnil, kdo zápis pořídil a další. Zápis se poté doručuje opatrovníkovi a soudu, který opatrovníka jmenoval.⁵⁹

Existence opatrovnické rady dále více omezuje volnost opatrovníka při výkonu opatrovnictví, jelikož bez jejího souhlasu nesmí opatrovník rozhodnout například o změně bydliště opatrovance; o zásazích do integrity opatrovance, nejedná-li se o zákroky bez závažných následků; dále také o záležitostech týkajících se specifického nakládání s majetkem opatrovance. Opatrovnická rada navíc může v zájmu opatrovance rozšířit zákonem předvídané situace o další,

⁵⁷ ZUKLÍNOVÁ, M. In DVOŘÁK, J.; ŠVESTKA, J.; ZUKLÍNOVÁ, M. a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: obecná část.* 2. aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, a.s., 2016. 329 s.

⁵⁸ § 472 občanského zákoníku

⁵⁹ § 473 až § 479 občanského zákoníku

kteřé budou v budoucnu podléhat jejímu souhlasu. Smyslem však není nadměřné omezování opatrovníka.⁶⁰

Nedojde-li ke zvolení opatrovnícké rady ve smyslu ustanovení § 482 odst. 1 OZ, může soud na návrh některé z osob blízkých opatrovanci jmenovat některou z těchto osob k výkonu opatrovnícké rady. Pokud není ani tento postup možný, schvaluje opatření opatrovníka soud.⁶¹

Občanský zákoník dále v ustanovení § 483 OZ pojednává o případech, ve kterých musí být jednání schváleno soudem. Jedná se o změnu osobního stavu opatrovance, a pokud se jedná o opatrovníka spravujícího jmění, tak i další případy, kdy je nakládáno s majetkem opatrovance.

3.2.2.2. Opatrovnictví právnické osoby

Opatrovníka jmenuje soud té právnické osobě, které ho potřebuje, aby mohly být spravovány její záležitosti, nebo aby mohla být hájena její práva.⁶²

Občanský zákoník o konkrétních situacích v pasáži týkající se opatrovnictví právnické osoby nehovoří. Můžeme je však naléznout v ustanovení § 165 OZ. Prvním důvodem pro jmenování opatrovníka je nedostatečný počet členů orgánu, který je potřeba pro rozhodování. Druhým případem je rozpor mezi zájmy člena statutárního orgánu a zájmy právnické osoby, kdy tato nemá dalšího člena, který by ji mohl zastupovat. Další situace můžeme nalézt v ustanoveních zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád. Jedná se například o situaci, kdy není osoba, která by za právnickou osobu mohla jednat, nebo je-li sporné, kdo osobou jednatele je.⁶³

Soud jako opatrovníka právnické osoby jmenuje pouze toho, kdo splňuje podmínky stanovené pro způsobilost být členem statutárního orgánu.⁶⁴

Ustanovení § 152 odst. 2 OZ klade za podmínku pro výkon funkce člena statutárního orgánu plnou svéprávnost dané fyzické osoby. Další podmínky jsou obsaženy v zákoně č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech

⁶⁰ § 480 občanského zákoníku

⁶¹ § 482 občanského zákoníku

⁶² § 486 občanského zákoníku

⁶³ DÁVID, R.; HRDLIČKA; M. In LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck. 2014, 1724 s.

⁶⁴ § 486 občanského zákoníku

(zákon o obchodních korporacích) v ustanovení § 46 odst. 1, který se týká bezúhonnosti osoby ve smyslu zákona č. 455/1991 Sb., živnostenský zákon, dle kterého nesmí být člen statutárního orgánu pravomocně odsouzen pro trestný čin spáchaný ve formě úmyslného zavinění, jestliže byl tento čin spáchan v souvislosti s podnikáním, anebo s předmětem podnikání obchodní korporace, pokud se na něho nehledí, jako by nebyl odsouzen. V případě obchodní korporace také nesmí nastat překážka v provozování živnosti.

3.2.3. Společné znaky zákonného zastoupení a opatrovnictví

Právní úpravu, která je společná, můžeme najít v obecných ustanoveních zákonného zastoupení a opatrovnictví. Tato ustanovení jsou úpravou speciální k obecným ustanovením o zastoupení, o nichž již bylo pojednáváno v kapitole 2.

3.2.3.1. Rozsah zástupčího oprávnění

Zákonné zastoupení a opatrovnictví mají na rozdíl od zastoupení smluvního, které slouží k prosazení vůle zmocnitele, sloužit spíše k prosazování zájmů zastoupeného. Zákonný zástupce a opatrovník nejsou na rozdíl od zmocněnce vázáni ze zákona následovat pokyny zastoupeného, jsou však povinni přihlídnout k jeho názorům a prohlášením. Zákonné zastoupení a opatrovnictví je upraveno s ohledem na potřebu zvýšené ochrany zastoupeného, jelikož ten není vzhledem ke svému stavu schopen svá práva a oprávněné zájmy dostatečně a účinně opatrovat, což je ostatně důvodem pro vznik zákonného zastoupení a opatrovnictví. Smyslem zákonného zastoupení a opatrovnictví je především ochrana všech soukromoprávních zájmů zastoupeného, do kterých můžeme mimo záležitostí týkajících se jeho hmotných potřeb a majetku zařadit také ochranu osobnostních práv, jejichž vymezení lze naléznout v ustanoveních § 81 OZ a následujících. Zákonný zástupce a opatrovník jsou pak v rámci osobních záležitostí zastoupeného omezeni ustanovením § 458 OZ, které taxativně vymezuje případy, ve kterých nemohou za zastoupeného právně jednat. Jedná se konkrétně o záležitosti týkající se vzniku a zániku manželství, výkonu rodičovských práv a povinností, pořízení pro případ smrti, prohlášení o vydědění a jejich odvolání.⁶⁵

⁶⁵ § 457 SVOBODA, K. In ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA J. a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)*. Praha: Wolters Kluwer, a.s.

Mezi základní podmínky uzavření manželství můžeme zařadit, že osoba musí být plně svéprávná. Z tohoto pravidla existují dvě výjimky. První spočívá v tom, že manželství může s ohledem na ustanovení § 672 odst. 1 OZ uzavřít osoba starší věku 16 let, která není plně svéprávná, a to se souhlasem soudu. Druhá výjimka se týká rozsahu omezení svéprávnosti dané osoby. Pokud tedy není osoba omezena v uzavření manželství, může tak učinit i když není plně svéprávná.

Dále nelze za zastoupeného jednat ani v otázkách týkajících se rodičovské odpovědnosti. Nesvéprávný a nezletilý rodič, stejně jako osoba omezená na svéprávnosti, mají ex lege pozastavený výkon rodičovské odpovědnosti. Pozastavení trvá do doby, kdy rodič nabude plnou svéprávnost, nebo než bude soudem rozhodnuto o ponechání výkonu rodičovské odpovědnosti. Pro výše uvedené případy je však vždy nutné ustanovit dítěti poručníka.⁶⁶

3.2.3.2. Překročení zástupčího oprávnění a rozpor zájmů

Na překročení zástupčího oprávnění lze aplikovat obecnou úpravu vyplývající z ustanovení § 440 odst. 1 OZ. Lhůta „bez zbytečného odkladu“ je však na rozdíl od obecné úpravy, kde je vymezena jako subjektivní (tj. od okamžiku, kdy se o tom zastoupený dozvěděl), jako lhůta objektivní, která počíná běžet od okamžiku uskutečnění právního jednání zástupcem. Tento zásadní rozdíl je dán tím, že v době, kdy dojde k překročení zástupčího oprávnění, není nikdo, kdo by byl oprávněn schválit jeho překročení, což ostatně vyplývá i ze samotné podstaty zákonného zastoupení a opatrovnictví. Občanský zákoník tento rozdíl sice sám neuvádí, můžeme jej však dovodit pokud dodržíme princip zájmu zastoupeného, k jehož ochraně zastoupení slouží. Jednání, které je překročením zástupčího oprávnění, je tak potřeba dodatečně schválit ze strany soudu. Zákonnému zástupci, ale i opatrovníkovi stačí, aby „bez zbytečného odkladu“ podal k soudu návrh na schválení již učiněného jednání.⁶⁷

Zákonný zástupce a opatrovník mají vždy sledovat zájem zastoupeného. A pokud jednájí v rozporu s tímto zájmem, je toto právní jednání neúčinné.⁶⁸

⁶⁶ DÁVID, R., HRDLIČKA, M. In LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck. 2014, 1694 s.

⁶⁷ § 457 SVOBODA, K. In ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA J. a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)*. Praha: Wolters Kluwer, a.s.

⁶⁸ Jedná se o zdánlivé právní jednání.

Ustanovení § 460 OZ ve vztahu k ustanovení § 437 OZ řeší situaci, kdy dojde ke střetu zájmů či takovýto střet zájmů hrozí tím, že soud zastoupenému jmenuje kolizního opatrovníka. Koliznímu opatrovníkovi je stejně, jako je tomu u opatrovníka, vymezen rozsah zástupčího oprávnění. Nová právní úprava je na rozdíl od předchozí právní úpravy přísnější, jelikož stačí již pouhá hrozba střetu zájmů k tomu, aby soud i bez návrhu musel kolizního opatrovníka k ochraně zájmů zastoupeného ustanovit. Tato změna je dána skutečností, že zastoupený není často schopen si hrozící rozpor zájmů uvědomit a i pokud by si jej uvědomil, zákon mu neposkytuje možnost zastoupení svým vlastním jednáním ukončit. Z toho můžeme dovodit, že právní jednání, které je učiněno zákonným zástupcem a opatrovníkem v rozporu se zájmy zastoupeného, je vůči zastoupenému právně neúčinné a nezavazuje jej tak. Soud pak ze své úřední povinnosti k této skutečnosti přihlédne, neboť se jedná o jednání postavené na roveň absolutní neplatnosti.⁶⁹

3.2.3.3. Správa jmění

Zákonný zástupce obvykle spravuje i jmění zastoupeného. Opatrovník tak činí, pouze pokud je mu správa jmění uložena rozhodnutím soudu. Zákonnému zástupci i opatrovníkovi náleží běžná správa jmění zastoupeného.⁷⁰

Běžné záležitosti zákon nedefinuje a je tedy nutné pro jejich posouzení vždy přihlédnout k majetkové podstatě zastoupeného a jeho životním potřebám a nákladům. Můžeme sem zařadit například pravidelně se opakující činnosti nebo potřeby zastoupeného, ale také i ty nárazové, které se nevymykají běžným potřebám zastoupeného. Zvláštní úpravu péče o jmění nezletilého dítěte rodiči můžeme nalézt v ustanovení § 896 OZ a následujících.

Nejedná-li se však o běžnou správu, je třeba k nakládání se jměním zastoupeného souhlas soudu. Rozhodnutí soudu má deklaratorní povahu, není tudíž důležité, zda soud schválí již učiněné jednání nebo jednání, ke kterému se zákonný zástupce nebo opatrovník teprve chystá. Soud vždy posuzuje, jaký přínos a vliv do budoucna bude mít schvalované jednání na zastoupeného. Není-li jednání soudem schváleno, hledí se na něj jako by nikdy nebylo a nemá tak vůči

⁶⁹ § 460 SVOBODA, K. In ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA J. a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)*. Praha: Wolters Kluwer, a.s.

⁷⁰ § 495 věta druhá občanského zákoníku: „*Jmění osoby tvoří souhrn jejího majetku a jejích dluhů.*“.

zastoupenému žádné právní účinky. Obecná úprava ustanovení § 440 odst. 1 OZ se pak použije ve prospěch toho, vůči komu zákonný zástupce a opatrovník jednali tak, že ten může požadovat splnění nebo nahrazení škody, která mu tímto jednáním vznikla.⁷¹

Dle rozsudku Nejvyššího soudu České republiky, sp. zn. 21 Cdo 1433/2011 ze dne 24.11.2011, je však možné, aby se jednání, které soud neschválil, stalo perfektní, jakmile s ním nezletilý po nabytí zletilosti vysloví souhlas. Analogicky můžeme pak dovodit, že stejná situace nastane v případě, kdy se nezletilý stane plně svéprávným ještě před dovršením zletilosti, a to například rozhodnutím soudu nebo uzavřením manželství.

Zákon vedle výše uvedeného pozitivního vymezení, jak zákonný zástupce a opatrovník mohou spravovat jmění zastoupeného, přichází také s negativním vymezením, které je zřejmé z ustanovení § 461 odst. 2 OZ. Pokud zastoupený dědí, je obdarován nebo nabude odkazem s podmínkou výkonu správy třetí osobou, nebude tato správa náležet zákonnému zástupci či opatrovníkovi. Ti však mohou dědictví, dar nebo i odkaz se schválením soudu odmítnout.⁷²

3.2.3.4. Odměna za zastoupení

Pro zákonného zástupce a opatrovníka je dále společné, že nemohou po zastoupeném požadovat odměnu za zastoupení. Zákonné zastoupení a opatrovnictví vzniká zásadně nehledě na vůli zastoupeného, tudíž by bylo nespravedlivé, pokud by po něm byla následně požadována úhrada zastoupení. Občanský zákoník však sjednání a hrazení odměny nevylučuje, pokud vychází z vůle zastoupeného. Odměnu lze také přiznat rozhodnutím soudu tomu zákonnému zástupci a opatrovníkovi, kteří mají za povinnost spravovat jmění zastoupeného. Odměna je přiznávána právě s ohledem na to, že zákonný zástupce nebo opatrovník musí při správně postupovat s péčí řádného hospodáře, předkládat pravidelně vyúčtování, provádět soupis jmění a tak dále.⁷³ Soud pak při stanovování výše odměny přihlédně k časové i pracovní náročnosti správy,

⁷¹ § 461 SVOBODA, K. In ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA J. a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)*. Praha: Wolters Kluwer, a.s.

⁷² DÁVID, R., HRDLÍČKA, M. In LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck. 2014, 1696 s.

⁷³ Tamtéž, 1697 s.

nákladům a výnosů, k hodnotě spravovaného majetku a v případě opatrovníka lze také přihlídnout i k vyjádření opatrovnické rady.⁷⁴

⁷⁴ § 462 a § 479 občanského zákoníku

4. Smluvní zastoupení

Občanský zákoník dělí smluvní zastoupení na obecné smluvní zastoupení a prokuru. Oproti obecné úpravě zastoupení se v případě smluvního zastoupení označuje zástupce jako zmocněnec a zastoupený jako zmocnitel. Smluvní zastoupení je institutem, který je využíván především v situacích, ve kterých je zmocnitel způsobilý k určitému právnímu jednání, avšak nechce z nějakého důvodu jednat v této záležitosti sám. Důvodem pro využití tohoto institutu mohou být pak situace, ve kterých je osoba nedostatečně znalá v určité oblasti nebo je v záležitosti natolik citově zainteresovaná, že pro ni není vhodné, aby v záležitosti jednala sama. Dalším důvodem také může být situace, kdy osoba má již zástupce, ale je podnikatelem zapsaným v obchodním rejstříku, která provozuje obchodní závod. Smluvní zastoupení označujeme také jako zmocnění.⁷⁵

4.1. Vznik smluvního zastoupení

Smluvní zastoupení vzniká ujednáním stran, tj. uzavřením dohody o zastoupení. Právní úprava zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, nesprávně označovala smluvní zastoupení jako zastoupení na základě plné moci. Právním důvodem vzniku smluvního zastoupení je však uzavření dohody o zastoupení a nikoli udělení plné moci.⁷⁶

Smluvní zastoupení nevzniká tedy rozhodnutím soudu či jiných orgánů, čímž je rozdílné od opatrovnictví a nevzniká ani na základě zákona, čímž je odlišné od zákonného zastoupení. Smluvní zastoupení nevzniká ani v situacích, kdy je rozhodnutím soudu ustanoven účastníkovi řízení zástupce dle ustanovení § 138 zákona č. 99/1961 Sb., občanský soudní řád nebo když je Českou advokátní komorou osobě v souladu s ustanovením § 18 odst. 2 zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii určen advokát.⁷⁷

⁷⁵ ZUKLÍNOVÁ, M. In DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek I. Díl první: obecná část*. 2. aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, a.s., 2016. 322 s.

⁷⁶ Vláda: Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, č. 89/2012 Dz (§ 441 až § 449)

⁷⁷ § 441 UHLÍŘ, D. In ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA J. a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)*. Praha: Wolters Kluwer, a.s.

Současná právní úprava občanského zákoníku tedy vychází z konceptu rozlišení dohody o zastoupení a plné moci, tj. dokumentu prokazujícímu, že byla dohoda o zastoupení mezi zmocněncem a zmocnitelem uzavřena.

Dohoda o zastoupení je dvoustranné nebo vícestranné právní jednání, které je uzavíráno mezi zmocnitelem a zmocněncem, na jejímž základě vzniká zastoupení. Dohoda o zastoupení pak bude z pohledu ustanovení § 1746 odst. 1 OZ v praxi uzavírána nejběžněji jakožto smlouva příkazní. Příkazní smlouvy jsou neformální a mohou tak vzniknout i na základě konkludentního jednání stran. Tímto jednáním může být například, když zmocnitel vystaví plnou moc a zmocněnec pak na jejím základě jedná. V případě, že nebude uzavřená dohoda splňovat podstatné náležitosti smlouvy příkazní, bude nutné ji posuzovat jakožto smlouvu inominátní.⁷⁸

Nehledě na znění dohody o zastoupení je nutné vždy zmocněnci vystavit i plnou moc. Obsah dohody o zastoupení vymezuje vnitřní vztah zmocněnce a zmocnitele, jako jsou vzájemná práva a povinnosti, účel a pokyny zmocnění a další. Prokazování udělení zmocnění vůči třetí osobě pak na základě pouhé dohody o zastoupení bez udělené plné moci není možné.⁷⁹

Na osobu zmocněnce a zmocnitele nejsou kladeny žádné specifické požadavky, které by byly odlišné od těch, které byly popsány v kapitole 2. U zmocněnce je vyžadována svéprávnost v rozsahu jednání, ke kterým je zmocněn. Zmocněncem i zmocnitelem tak může být fyzická i právnická osoba. Ustanovení § 443 věta první OZ říká: „*Při zmocnění právnické osoby náleží výkon zástupčího oprávnění do působnosti jejího statutárního orgánu.*“ Tato právní úprava je převzata z ustanovení § 31 odst. 2 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník.⁸⁰

Zvláštní zákon může vyloučit, aby byla zmocněncem právnická osoba, nebo připustí udělení zmocnění právnické osobě jen v určitých případech či jen specifickými právnickými osobami. Příkladem může být omezení okruhu právnických osob, které mohou být zástupcem účastníka řízení dle ustanovení

⁷⁸ DÁVID, R.; HRDLIČKA; M. In LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck. 2014, 1665 s.

⁷⁹ Usnesení Vrchního soudu v Olomouci, sp. zn. 8 Cmo 79/2019 ze dne 12.06.2019.

⁸⁰ DÁVID, R.; HRDLIČKA; M. In LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck. 2014, 1670 s.

§ 24 odst. 1 a § 26 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád. Naopak v trestním řízení může být dle ustanovení § 35 zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád, obhájcem obviněného pouze advokát, nikoli právnická osoba. Ta pak v trestním řízení může vystupovat jako zmocněnec poškozeného nebo zúčastněné osoby. Je-li však právnická osoba zmocněna, náleží výkon zástupčího oprávnění statutárnímu orgánu.⁸¹

4.2. Zánik smluvního zastoupení

Důvody, pro které může smluvní zastoupení zaniknout, jsou uvedeny v ustanovení § 448 OZ. Výčet důvodů je pouze demonstrativní. Další důvody pro zánik smluvního zastoupení můžeme nalézt v jiných právních předpisech. Smluvní zastoupení zaniká pokud:

- je vykonáno právní jednání, na které bylo zastoupení omezeno,
- je odvoláno zmocnění zmocnitelem,
- zmocněnec vypoví zmocnění,
- nastane smrt nebo zánik zmocněnce či zmocnitele,
- nastane některý z dalších důvodů v občanském zákoníku neuvedených.

4.2.1. Provedení právního jednání, na které bylo zmocnění omezeno

Je-li zmocnění uděleno k určitému právnímu jednání nebo k určitému okruhu právních jednání, zaniká okamžikem, kdy dojde k jeho provedení nebo k provedení všech jednání, ke kterým bylo uděleno.⁸²

4.2.2. Odvolání zmocnění zmocnitelem

Dle ustanovení § 442 OZ může zmocnitel zmocnění dle své libosti kdykoliv odvolat a práva na odvolání zmocnění se nemůže nikdy vzdát. Mezi zmocnitelem a zmocněncem mohou však být ujednány určité důvody, pro které pak pouze bude zmocnění možné odvolat. Tím se stává zmocnění prakticky neodvolatelné v případě, že nenastoupí některý z dohodou předvídaných důvodů. Občanský

⁸¹ § 443 UHLÍŘ, D. In ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA J. a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)*. Praha: Wolters Kluwer, a.s.

⁸² § 448 Tamtéž

zákoník dále uvádí: „*To neplatí, má-li zmocnitel pro odvolání zmocnění zvlášť závažný důvod.*“ Tato věta pak slouží jako řešení pro závažné situace, ve kterých se ocitne zmocnitel, který dohodou omezil důvody, pro které může zmocnění odvolat. Definicí zvlášť závažného důvodu pro odvolání zmocnění pak v občanském zákoníku nenalezneme. Výklad, zda nějaká situace je nebo není zvlášť závažným důvodem pro odvolání zmocnění, náleží poté v případě sporu do kompetence soudu. Soud má při posuzování, zda došlo k odvolání zmocnění v prvé řadě přihlídnout k okolnostem každého jednotlivého případu. Je pak tedy zcela správné, že zákon svým vlastním výkladem neomezuje soud při budoucím výkladu tohoto pojmu.⁸³

Pro odvolání zmocnění, které je jednostranným právním úkonem, nestanovuje občanský zákoník žádnou předepsanou formu, a tudíž lze provést i neformálně. Odvolání zmocnění je vždy adresované zmocněnci. Jednal-li zmocněnec za zmocnitele, aniž by věděl o odvolání zmocnění, má jeho právní jednání právní účinky, jako by stále zmocnění trvalo. S ohledem na ustanovení § 444 odst. 2 OZ, je pak vždy vhodné o odvolání zmocnění informovat také třetí osobu, se kterou nebo vůči které je právně jednáno. Pokud o odvolání zmocnění zmocnitel třetí osobu neinformoval, nemůže se vůči ní zániku zmocnění později dovolat, pokud tedy třetí osoba o zániku zmocnění již nevěděla.⁸⁴

4.2.3. Vypovězení zmocnění zmocněncem

Vypovězení zmocnění zmocněncem není v ustanovení § 448 odst. 1 OZ nijak specifikováno a ani omezováno. Z tohoto můžeme dovodit, že zmocněnec může zastoupení vypovědět kdykoliv pro jakýkoliv důvod. Některá omezení však můžeme dohledat v jiných ustanovení občanského zákoníku, jako například těch, týkajících se příkazní smlouvy a možnosti jejího vypovězení. Důvodem, kdy je zmocnění nutné vypovědět, může být také kolize mezi zájmy zmocněnce a zmocnitele, která zde v době uzavření dohody o zastoupení nebyla a tudíž na ní nelze uplatit pravidlo vyplývající z ustanovení § 437 odst. 1. OZ. Zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii, pak obsahuje v ustanovení § 20 odst. 1 zvláštní úpravu,

⁸³ DÁVID, R.; HRDLIČKA, M. In LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck. 2014, 1670 s.

⁸⁴ § 448 UHLÍŘ, D. In ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA J. a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)*. Praha: Wolters Kluwer, a.s.

dle které je advokát povinen smlouvu o zastoupení vypovědět vždy, nehledě na stanovisko, které k dané kolizi zaujímá jeho klient.⁸⁵

4.2.4. Smrt nebo zánik zmocněnce

Zemře-li nebo zanikne-li zmocněnec, zaniká zmocnění bez dalšího. Zaniká-li však právnická osoba bez likvidace, přechází zmocnění na jejího právního nástupce. Takováto situace může nastat například při přeměně právnické osoby s tím, že původní právnická osoba (zmocněnec) jako taková zanikne. Její práva a povinnosti však nezanikají a přecházejí na jejího právního nástupce. Přechod zmocnění na právního nástupce zmocněnce může být v dohodě o zastoupení zcela vyloučen, tím zanikne zmocnění zánikem právnické osoby automaticky. Zvláštní úpravu můžeme nalézt v zákoně č. 85/1996 Sb., o advokacii, který říká, že Česká advokátní komora určí zemřelému advokátovi, který vykonával advokacii sám, nástupce. Tento nástupce z řad advokátů pak neprodleně uvědomí klienty zemřelého advokáta, a pokud mezi nimi nedojde do jednoho měsíce od oznámení k dohodě, přechází na nástupce práva a povinnosti vyplývající ze smlouvy o poskytování právních služeb, která byla uzavřena mezi zemřelým advokátem a klientem. Na požádání nástupce zemřelého advokáta pak Česká advokátní komora přechod práv a povinností ve vztahu ke klientovi osvědčí.⁸⁶

4.2.5. Smrt nebo zánik zmocnítele

I pro případ smrti nebo zánik zmocnítele, může být mezi zmocněncem a zmocnítelem ujednáno, že k zániku zmocnění takto nedojde. Není-li však ujednáno jinak, zaniká zmocnění smrtí nebo zánikem zmocnítele bez dalšího. Nedojde-li k zániku zmocnění po smrti zmocnítele, dopadají účinky právního jednání na dědice zmocnítele.⁸⁷

⁸⁵ § 448 UHLÍŘ, D. In ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA J. a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)*. Praha: Wolters Kluwer, a.s.

⁸⁶ § 448 Tamtéž

⁸⁷ § 448 Tamtéž

4.2.6. Další důvody zániku zmocnění

Další důvod pro zánik zmocnění můžeme nalézt v zákoně č. 182/2006 Sb., zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (dále jen „insolvenční zákon“). Prohlášením konkursu dle ustanovení § 252 insolvenčního zákona, zanikají všechny jednostranné úkony dlužníka (zmocnitele), učiněné ve vztahu k jeho majetkové podstatě, zejména pak příkazy, pověření a plné moci včetně prokury. Zmocněnec musí, hrozí-li nebezpečí z prodlení, pokračovat v obstarávání záležitostí zmocnitele až do doby, než se jich ujme insolvenční správce. Tato povinnost vyplývá jednak z daného ustanovení insolvenčního zákona, jednak z ustanovení § 449 odst. 1 OZ, ke kterému je pak ve vztahu speciality. Toto ustanovení na rozdíl od insolvenčního zákona přímo nespecifikuje, kdy tato povinnost zmocněnci končí. Zmocnění také může být časově omezené tak, že je sjednáno pouze na dobu určitou, která musí být uvedena v plné moci, kterou se zmocněnec prokazuje. Uplynutím sjednané doby zmocnění zaniká. Zmocnění zaniká i v případě, že dojde ke splnutí osoby zmocněnce a zmocnitele, dále také dohodou mezi nimi nebo splněním rozvazovací podmínky.⁸⁸

4.3. Povinnosti zmocněnce po zániku zmocnění

Ustanovení § 449 OZ upravuje povinnosti, které zmocněnec musí splnit po zániku zmocnění. Jedná se o povinnost učinit právní jednání a povinnost vydat vše propůjčené a získané.

Pokud zmocnění zanikne na základě výpovědi zmocněnce nebo smrtí zmocnitele, má zmocněnec povinnost učinit vše, co nesnese odkladu tak, aby zmocnitel nebo jeho právní nástupce neutrpěl újmu.⁸⁹ Tato povinnost dle díkce zákona nastává pouze ve dvou výše uvedených případech a nevztahuje se tak na ostatní případy zániku zmocnění jako je odvolání zmocnění a další. Ani toto omezení však nelze vykládat absolutně, a to zejména s ohledem obecnou prevenční povinností⁹⁰, tak i na zvláštní prevenční povinností⁹¹, které mohou založit povinnost zmocněnce učinit určitá jednání i pokud by zaniklo zmocnění jiným způsobem, než které uvádí ustanovení § 449 odst. 1 OZ. Vznikne-li

⁸⁸ § 448 UHLÍŘ, D. In ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA J. a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)*. Praha: Wolters Kluwer, a.s.

⁸⁹ § 449 odst. 1 občanského zákoníku

⁹⁰ § 2900 občanského zákoníku

⁹¹ § 2901 občanského zákoníku

zmocnění na základě příkazní smlouvy, vztahuje se na příkazníka tato povinnost⁹², i pokud příkaz zanikne odvoláním. Jednání, které má zmocněnec povinnost učinit, označujeme jako neodkladná právní jednání.⁹³

Smyslem tohoto ustanovení je zejména předejití újmy, která by bez vykonání neodkladného právního jednání vznikla na právech zmocnitele nebo jeho právního nástupce. Vzhledem k systematickému zařazení ustanovení § 449 odst. 1 OZ je pak třeba vykládat pojem újmy v obecném pojetí a dovodit, že újmou je v tomto případě jakákoli ztráta, úbytek či poškození právních statků zmocnitele nebo jeho právního nástupce. Neodkladné právní jednání pak může mít podobu hmotněprávní i procesněprávní, a zejména jím pak bude i takové jednání, které směřuje k odvrácení nebezpečí zmeškání lhůty.⁹⁴ Nejedná se však o procesní lhůty, které s ohledem na ustanovení § 107 odst. 1, § 109 odst. 1 písm. a) a § 111 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, v případě smrti zmocnitele neběží.⁹⁵ Neodkladným právní jednání není ani jednostranné zvýšení nájemného.⁹⁶

Zvláštní právní úpravu o povinnostech advokáta při zániku zmocnění, můžeme nalézt v zákoně č. 85/1996 Sb., o advokacii. Dle ustanovení § 20 odst. 6 zákona o advokacii, má advokát povinnost po dobu 15 dnů ode dne, kdy smlouva o poskytování právních služeb zanikla, nehledě důvodu zániku, činit veškeré neodkladné úkony tak, aby klient neutrpěl na svých právech a oprávněných zájmech újmu. Advokát je této povinnosti zproštěn, pokud klient na splnění této povinnosti netrvá, nebo dohodne-li se s klientem na jiném postupu, nebo pokud klient učiní jiná opatření.⁹⁷ Je-li klientem advokátovi sděleno, že na splnění povinnosti netrvá, není advokát povinen, ale ani fakticky oprávněn neodkladné úkony činit. Zákon pro pokyny klienta směřované advokátovi nestaví předepsanou formu. Z opatrnosti je však vždy lepší, aby byl takový pokyn advokátovi klientem dán písemně. Za neodkladný úkon advokáta můžeme považovat například sepsání

⁹² § 2442 občanského zákoníku: „(...) zařídí příkazník vše, co nesnese odkladu, dokud příkazce nebo jeho právní nástupce neprojeví jinou vůli.“

⁹³ ZUKLÍNOVÁ, M. In DVORÁK, J.; ŠVESTKA, J.; ZUKLÍNOVÁ, M. a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: obecná část.* 2. aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, a.s., 2016. 325 s.

⁹⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky, sp. zn. 26 Cdo 550/2020 ze dne 21.04.2020.

⁹⁵ § 449 UHLÍŘ, D. In ŠVESTKA, J., DVORÁK, J., FIALA J. a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654).* Praha: Wolters Kluwer, a.s.

⁹⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky, sp. zn. 26 Cdo 4306/2011 ze dne 20.02.2013.

⁹⁷ § 449 UHLÍŘ, D. In ŠVESTKA, J., DVORÁK, J., FIALA J. a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654).* Praha: Wolters Kluwer, a.s.

a podání opravného prostředku ve lhůtě, která začala běžet před zánikem smlouvy o poskytování právních služeb.⁹⁸

Neodkladné právní jednání má stejné právní účinky, jako by zmocnění ještě trvalo. Následky právního jednání tak dopadají na zmocnitele, zanikne-li zmocnění výpovědí a na právního nástupce zmocnitele, zanikne-li zmocnění smrtí zmocnitele. Toto však neplatí, odporuje-li neodkladné právní jednání pokynům zmocnitele nebo jeho právního nástupce. Je-li to možné, má zmocněnec záležitost projednat s právním nástupcem zemřelého zmocnitele a řídit se dále jeho pokyny. Odporuje-li neodkladné právní jednání pokynům zmocnitele nebo jeho právního nástupce, posoudí se dle ustanovení o nepřikázaném jednání.⁹⁹ Jedná-li zmocněnec proti nařízení zmocnitele nebo jeho právních nástupců, odpovídá pak třetí osobě za vzniklou újmu.¹⁰⁰

Další povinností zmocněnce po zániku zmocnění je povinnost vydat vše propůjčené a získané. Ustanovení § 449 odst. 2 OZ říká: „Zmocněnec vydá bez zbytečného odkladu po zániku zmocnění vše, co mu zmocnitel propůjčil, popřípadě co pro zmocnitele získal.“¹⁰¹ Zemře-li zmocněnec, má vůči zmocniteli tuto povinnost každý, kdo má tyto věci u sebe.“ Tato povinnost zmocněnci vzniká ve všech případech zániku zmocnění. Propůjčenou věcí pak mohou být věci hmotné i nehmotné, u kterých není rozhodné, zda jsou či nejsou vlastnictvím zmocnitele.¹⁰²

Zákon specificky rozšiřuje okruh osob, na které povinnost přechází. Místo toho, aby přešla pouze na zmocněncovi právního nástupce, přechází na všechny osoby, které mají zmocnitelovi věci či zisk u sebe, nehledě na jejich právní vztah k zemřelému zmocněnci.¹⁰³

⁹⁸ ČÁP, P. In SVEJKOVSKÝ, J., VYCHOPEŇ, M., PEJCHAL, A. a kol. *Zákon o advokacii. Komentář. I. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2012. 133 s.

⁹⁹ § 3006 a následující občanského zákoníku

¹⁰⁰ § 449 UHLÍŘ, D. In ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA J. a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654).* Praha: Wolters Kluwer, a.s.

¹⁰¹ Obdobnou povinnost má i příkazce dle ustanovení § 2432 odst. 2 a § 2435 občanského zákoníku.

¹⁰² § 449 UHLÍŘ, D. In ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA J. a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654).* Praha: Wolters Kluwer, a.s.

¹⁰³ DÁVID, R.; HRDLIČKA; M. In LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář. I. vydání.* Praha: C. H. Beck. 2014, 1677 s.

4.4. Zdánlivé zmocnění

Ustanovení § 444 odst. 1 OZ hovoří o zdánlivém zmocnění jako o domněnce, kterou u třetí strany svojí vlastní vinou vyvolal, tzv. nepravý zmocnitel. Domněnka zmocnění spočívá v tom, že se na základě jednání nepravého zmocnitele třetí strana domnívá, že je někdo jiný zmocněn k danému právnímu jednání. Nepravý zmocnitel se pak vůči osobě, která byla v dobré víře a rozumně předpokládala, že zmocnění bylo uděleno, nemůže dovolávat nedostatku zmocnění. Domněnku zmocnění může nepravý zmocnitel vyvolat výslovně, při udělení písemné a ústní plné moci, ale i konkludentně.¹⁰⁴ Domněnka může vzniknout i nedorozuměním, u kterého je však zapotřebí, aby toto bylo vyvoláno nepravým zmocnitelem. Obecně můžeme říct, že se jedná o případy, kdy nepravý zmocnitel udělí plnou moc, aniž by došlo k uzavření dohody o zastoupení.¹⁰⁵

Dané ustanovení má za cíl ochranu dobré víry třetí strany. Jsou-li naplněny zákonem předpokládané skutečnosti, tj. že třetí strana je v dobré víře a mohla rozumně předpokládat, že bylo zmocnění uděleno, platí, že z právního jednání činěného nepravým zmocněncem vznikají právní následky nepravému zmocniteli.¹⁰⁶

Ustanovení § 444 odst. 2 OZ, přestože s odst. 1 stejného ustanovení nesouvisí, rovněž slouží k ochraně třetí strany, když říká: „*Dal-li zmocnitel jiné osobě najevo, že zmocněnce zmocnil k určitým právním jednáním, může se vůči ní dovolat, že zmocnění později zaniklo, jen pokud jí to před zmocněncovým jednáním oznámil, nebo pokud tato osoba při zmocněncovo jednání o zániku věděla.*“ Na rozdíl od předcházejícího, kdy ke vzniku zmocnění vůbec nedošlo, a nepravý zmocnitel uvedl třetí osobu v domněnku opaku, je zde upraven případ, kdy zmocnění existovalo, třetí osoba o zmocnění věděla, ale ještě před učiněním jednání ke kterému bylo zmocnění uděleno, toto zmocnění zaniklo. Z výše uvedeného pak vyplývá, že se jedná o situaci, kdy zmocnitel informuje třetí osobu o vzniku zmocnění sám. Načež navazuje i jeho zvláštní opatrnost při zániku zmocnění, kdy je pak zmocnitel povinen o zániku zmocnění informovat třetí stranu rovněž sám, čímž se vyhne případnému použití ustanovení § 444 odst. 2

¹⁰⁴ § 547 občanského zákoníku: „(...) jiným způsobem nevzbuzujícím pochybnost o tom, co jednající osoba chtěla projevit.“

¹⁰⁵ § 444 UHLÍŘ, D. In ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA J. a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)*. Praha: Wolters Kluwer, a.s.

¹⁰⁶ DÁVID, R.; HRDLIČKA; M. In LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck. 2014, 1671 s.

OZ, které by pro něj znamenalo, že bude případným právním jednáním svého zmocněnce, učiněným po zániku zmocnění, vázán sám, ledaže by třetí osoba o zániku věděla z jiného zdroje. Dobrá víra třetí strany je tak chráněna zejména tím, že i z právního jednání zmocněnce, který o zániku zmocnění věděl a jednal tak nepoctivě, je nakonec zavázán zmocnitel.¹⁰⁷

Pro srovnání můžeme ještě uvést související ustanovení § 448 odst. 2 OZ, které se týká situace, ve které není zmocněnci známo, že zmocnitel zmocnění odvolal. Zmocněnec je však stále v dobré víře, že zmocnění trvá a že jeho právní jednání má právní následky dopadající na zmocnitele a ne na něj samotného. Ani tohoto se však nemůže dovolávat strana, která by o odvolání zmocnění věděla, nebo by o něm vědět mohla.¹⁰⁸

K ochraně dobré víry třetí strany slouží také ustanovení § 445 OZ, které dopadá na případ, kdy za zmocnitele jedná osoba, která není způsobilá v příslušné záležitosti sama právně jednat. O způsobilosti zmocněnce i obecně zástupce bylo již blíže hovořeno v předcházejících kapitolách. Pokud zmocnitel zmocní osobu, která není způsobilá k právnímu jednání, nemůže se sám tohoto dovolat, a to s ohledem na ustanovení § 579 odst. 1 OZ, které říká: „*Způsobil-li někdo neplatnost právního jednání, nemá právo namítnout neplatnost nebo uplatnit z neplatného právního jednání pro sebe výhodu.*“ Neplatnosti právního jednání se tak nemůže dovolávat zmocnitel ani nezpůsobilý zmocněnec. Mohla by se této neplatnosti dovolávat třetí osoba, se kterou bylo jednáno, a to za předpokladu, že o nezpůsobilosti zmocněnce nevěděla a na neplatnosti právního jednání se tak nepodílela.¹⁰⁹

4.5. Překročení zástupčího oprávnění

Právní úprava překročení zástupčího oprávnění u smluvního zastoupení navazuje na obecnou úpravu excesu při zastupování uvedenou v ustanovení § 440 OZ, vůči které je úpravou speciální. Zmocněnec překročí zástupčí oprávnění v případě, kdy právně jedná nad rámec sjednaného oprávnění.¹¹⁰

¹⁰⁷ § 444 UHLÍŘ, D. In ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA J. a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)*. Praha: Wolters Kluwer, a.s.

¹⁰⁸ § 444 Tamtéž

¹⁰⁹ § 445 Tamtéž

¹¹⁰ DÁVID, R.; HRDLIČKA; M. In LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck. 2014, 1673 s.

Výše uvedené vyplývá ze skutečnosti, že zmocněnec je povinen řídit se pokyny zmocnitele a jednat v rozsahu sjednaného zástupčího oprávnění. Odchýlení se od těchto pokynů má pak dopad na vztah zmocněnce a zmocnitele, nikoli na platnost učiněného právního jednání. Překročení zástupčího oprávnění pak může založit odpovědnost zmocněnce za újmu, která zmocniteli tímto excesem vznikla. Nelze však říct, že by každé překročení zástupčího oprávnění bylo ihned protiprávním jednáním.¹¹¹

Věta druhá ustanovení § 2432 odst. 1 OZ říká: „*Od příkazcových pokynů se příkazník může odchýlit, pokud to je nezbytné v zájmu příkazce a pokud nemůže včas obdržet jeho souhlas.*“ Z výše uvedeného tak vyplývá, že se příkazník (zmocněnec) může odchýlit jen za současného naplnění tří podmínek. První z nich je, že příkazník (zmocněnec) překračuje pokyny příkazce (zmocnitele) v jeho zájmu. Druhou podmínkou pak je, že nelze dosáhnout účelu příkazu bez tohoto překročení. A poslední třetí podmínkou je, že by příkazce (zmocnitel) souhlas k jednání příkazníkovi (zmocněnci) jistě dal, ale ten neměl dostatek času k jeho opatření, jelikož bylo potřeba učinit jednání bez odkladu.¹¹²

Oproti uvedenému překročení zástupčího oprávnění je třeba odlišit nepřikázané jednání, což je případ, kdy je jednáno zcela bez zmocnění.¹¹³

Je-li překročeno zástupčí oprávnění zmocněncem a zmocnitel s tímto nesouhlasí, musí oznámit osobě, se kterou bylo jednáno, že došlo k překročení zástupčího oprávnění. Zmocnitel tak musí učinit bez zbytečného odkladu poté, co se o učiněném právním jednání dozvěděl. Pokud však zmocnitel tato neučiní, platí, že překročení zástupčího oprávnění zmocněncem schválil.¹¹⁴ Zákon tak formuluje nevyvratitelnou domněnku, že ke schválení právního jednání došlo a tudíž bude z tohoto jednání zavázán zmocnitel.¹¹⁵ Výše uvedené však neplatí v případě, kdy třetí osoba, se kterou bylo jednáno, měla a mohla z okolností bez pochyb poznat, že zmocněnec zjevně překračuje zástupčí oprávnění.¹¹⁶ První

¹¹¹ § 446 UHLÍŘ, D. In ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)*. Praha: Wolters Kluwer, a.s.

¹¹² § 2432 UHLÍŘ, D. In ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek V, (§ 1721-2520)*. Praha: Wolters Kluwer, a.s.

¹¹³ § 446 UHLÍŘ, D. In ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)*. Praha: Wolters Kluwer, a.s.

¹¹⁴ § 446 občanského zákoníku

¹¹⁵ DÁVID, R.; HRDLIČKA, M. In LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654)*. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck. 2014, 1673 s.

¹¹⁶ § 446 občanského zákoníku

formulovanou výjimkou je, že uvedené neplatí, pokud osoba měla a mohla bez pochybností poznat, že se jedná o exces. Třetí osoba však nemá zákonnou povinnost o excesu vědět, jedná se pouze o obvyklou opatrnost, kterou od ní s ohledem na ustanovení § 4 odst. 1 OZ můžeme v právním styku očekávat. Zjevné překročení pak je třetí osoba schopna poznat i v případě, že se zmocněnec prokazuje písemnou plnou mocí. Z výše uvedeného tak logicky vyplývá, že uvedená domněnka schválení excesu nemůže platit ani v případě, že třetí osoba o excesu přímo věděla.¹¹⁷

Překročení zástupčího oprávnění je vyloučeno v civilním řízení ve vztahu účastníka řízení (zmocnitele) a advokáta (zmocněnce), jelikož procesní plná moc advokáta je neomezená.¹¹⁸

Jen pro úplnost lze uvést vztah ustanovení § 431 OZ a § 446 OZ. Ustanovení § 431 OZ, které říká: „*Překročí-li zástupce podnikatele zástupčí oprávnění, podnikatele právní jednání zavazuje; to neplatí, věděla-li třetí osoba o překročení nebo musela-li o něm vědět vzhledem k okolnostem případu.*“, je zvláštním ustanovením k ustanovení § 446 OZ.

4.6. Porušení zástupčího oprávnění

Právní úpravu porušení zástupčího oprávnění můžeme nalézt v ustanovení § 447 OZ, ve kterém je formulována nevyvratitelná domněnka, že za splnění daných podmínek je překročení pokynů zmocnitele porušením zástupčího oprávnění. Ustanovení § 447 OZ klade dvě podmínky, které musí být kumulativně splněny. První podmínkou je, že pokyny zmocnitele jsou obsaženy v plné moci. Druhou podmínkou je, že tyto pokyny musí být známy osobě, s níž zmocněnec jednal. Zákon však nestanovuje žádné důsledky, které z porušení zástupčího oprávnění vyplývají, tudíž je nejasný cíl, který daným ustanovením zákonodárce sledoval. Úmysl zákonodárce pak není seznatelný ani z důvodové zprávy¹¹⁹, která o daném ustanovení mlčí, přestože se oproti předcházející právní úpravě jedná o novinku. S ohledem na výše uvedené pak při akceptaci výkladu, že není rozdíl mezi porušením zástupčího oprávnění a překročením zástupčího

¹¹⁷ § 446 UHLÍŘ, D. In ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)*. Praha: Wolters Kluwer, a.s.

¹¹⁸ § 28a občanského soudního řádu

¹¹⁹ Vláda: Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, č. 89/2012 Dz (§ 447)

oprávnění, je možné tuto podkapitolu uzavřít s tím, že ustanovení § 447 OZ je pouhou definicí očividného.¹²⁰

¹²⁰ § 447 UHLÍŘ, D. In ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)*. Praha: Wolters Kluwer, a.s.

5. Plná moc

Plná moc je jednostranné právní jednání, které činí zmocnitel. Slouží především jako průkaz třetím osobám o tom, že zmocnitel se zmocněncem uzavřel dohodu o zastoupení. Z výše uvedeného pak vyplývá, že při udělení plné moci není vyžadována jakákoliv činnost ze strany zmocněnce. Zmocněnec tedy nemusí plnou moc od zmocnitele přijmout (není třeba tzv. akceptační doložky). Chybným postupem, jsou pak situace, ve kterých někdo odmítá se zmocněncem jednat pro nedostatek akceptační doložky. Již to, že zmocněnec plnou moc při jednání předkládá, představuje jeho dostatečnou vůli, se obsahem plné moci, který odráží dohodu o zastoupení, řídit.¹²¹

5.1. Forma plné moci

Plnou moc lze udělit ústně, písemně nebo i jinou formou (veřejnou listinou), a to výslovně nebo jiným způsobem tak, aby nevzbudila pochybnost o tom, co chtěl zmocnitel jejím prostřednictvím i konkludentně projevit. Dle ustanovení § 28 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, lze procesní plnou moc udělit také do protokolu. Plná moc tak nevyžaduje písemnou formu v případech, kdy není zákonem stanoveno jinak. Ústní plnou moc lze udělit jen jako speciální plnou moc ke konkrétnímu právnímu jednání, které nevyžaduje písemnou formu. Ústní plná moc je pak udělována tak, že zmocnitel oznámí třetí osobě, se kterou bude zmocněnec jednat, že zmocnění udělil a v jakém rozsahu jej udělil.¹²²

Zmocněnec a zmocnitel se mohou na písemné formě plné moci dohodnout při uzavírání dohody o zastoupení. Mezi zákonem stanovené případy, kdy je vyžadována písemná forma, patří situace, kdy je zástupčí oprávnění udělováno pro více než jen jedno právní jednání. Je-li ze zákona či na základě ujednání pro určité právní jednání vyžadována zvláštní forma, je potřeba udělit plnou moc pro toto jednání ve stejné formě.¹²³

¹²¹ DÁVID, R.; HRDLIČKA; M. In LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck. 2014, 1665 s.

¹²² § 441 UHLÍŘ, D. In ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA J. a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)*. Praha: Wolters Kluwer, a.s.

¹²³ ZUKLÍNOVÁ, M. In DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: obecná část. 2. aktualizované vydání*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, a.s., 2016. 323 – 324 s.

Do ustanovení § 441 odst. 2 OZ byla dále zákonem č. 460/2016 Sb., s účinností od 28. 02. 2017, který novelizoval občanský zákoník, přidána věta znějící: „*Vyžaduje-li se pro právní jednání forma veřejné listiny, postačí, bude-li plná moc k tomuto právnímu jednání udělena v písemné formě s úředně ověřeným podpisem.*“ Tento doplněk byl reakcí na již dříve judikaturou¹²⁴ vypořádaný problém, týkající se udělování plné moci při zastupování v korporálních věcech, jako například otázka formy plné moci při přijímání zakladatelské listiny o založení společnosti s ručením omezeným, která vyžaduje formu notářského zápisu.¹²⁵

Není-li udělena plná moc formou veřejné listiny, je písemná plná moc soukromou listinou, a proto je na každém, který se jí dovolá, aby s ohledem na ustanovení § 565 OZ prokázal její pravost a správnost.¹²⁶

5.2. Náležitosti plné moci

Mezi nutné náležitosti plné moci řadíme označení zmocnitele a zmocněnce dostatečnými identifikačními znaky. Dle ustanovení § 3019 OZ jsou identifikačními znaky fyzické osoby její jméno, bydliště, datum narození a případně i identifikující údaj podle jiného právního předpisu. Identifikačním znakem právnické osoby nebo podnikatele je pak identifikační číslo osob, které jí bylo přiděleno. Ač tak výslovně občanský zákoník neuvádí, je vhodné označit tyto i názvem a sídlem.

Další nutnou náležitostí plné moci je určení rozsahu zástupčího oprávnění. Určením rozsahu zástupčího oprávnění je myšleno stanovení záležitosti či okruhu záležitostí, ve kterých je zmocněnec oprávněn i povinen jednat za zmocnitele jeho jménem. Může takto být určen rozsah na jednu záležitost (např. koupě specifické nemovité věci), na několik záležitostí (např. koupě specifické nemovité věci a podání návrhu na zápis do katastru nemovitostí), na záležitosti konkrétního druhu (např. koupě nemovitých věcí určitého typu) nebo také pro všechny jednání, u kterých zákon nevyžaduje zvláštní plnou moc. Detailnější formulace daného zmocnění je pak jistě vhodná v případech, kde má zmocnitel přesně danou představu o tom, jak má být dané jednání zmocněncem provedeno. Například

¹²⁴ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 29 Cdo 3919/2014 ze dne 27.11.2014.

¹²⁵ § 441 UHLÍŘ, D. In ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA J. a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)*. Praha: Wolters Kluwer, a.s.

¹²⁶ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 20 Cdo 1299/2019 ze dne 21.05.2019.

může být v plné moci rozsáhle popsán předmět, jeho vlastník a stav, ale i cena, za kterou má zmocněnec maximálně danou věc koupit. Rozsah zástupčího oprávnění pak určuje, o jaký druh plné moci se jedná.¹²⁷

Další podstatnou náležitostí plné moci je její datování, které je nejčastěji shodné s datem uzavření dohody o zastoupení mezi zmocněncem a zmocnitelem. Na každé písemné plné moci nesmí chybět ani podpis zmocnitele, kdy podpis zmocněnce, jak již bylo uvedeno na začátku této kapitoly, vyžadován není.¹²⁸

5.3. Druhy plné moci

Plnou moc můžeme rozdělit podle rozsahu zástupčího oprávnění na generální plnou moc a speciální plnou moc. Speciální plná moc je ta plná moc, která zmocňuje zmocněnce k právním jednáním v konkrétně vymezených případech. Naopak v případě generální plné moci, může zmocněnec na jejím základě jednat za zmocnitele ve všech případech, ve kterých by mohl jednat sám zmocnitel.¹²⁹

Zvolení druhu plné moci je pak věcí zmocnitele, zda ke každému právnímu jednání vystaví speciální plnou moc, či zda vystaví jednu generální plnou moc pro všechna právní jednání. Tak může zmocnitel učinit mimo případů, kdy zákon výslovně požaduje speciální plnou moc k určitému právnímu úkonu (např. k odmítnutí dědictví, podání ústavní stížnosti apod.)¹³⁰

5.3.1. Procesní plná moc

O zastoupení účastníka řízení na základě plné moci hovoří ustanovení § 24 a následující zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu. Účastník se může v řízení nechat zastupovat jedním zástupcem, kterého si zvolí. Až na výjimky musí být zástupcem fyzická osoba. Jako zástupce si může účastník řízení zvolit také advokáta, tomu lze však udělit pouze plná moc pro celé řízení. Právě tuto plnou moc pro celé řízení označuje zákon za procesní plnou moc. Procesní plnou moc lze také udělit notáři, který je navíc omezen rozsahem svého oprávnění

¹²⁷ ZUKLÍNOVÁ, M. In DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: obecná část*. 2. aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, a.s., 2016. 323 s.

¹²⁸ Tamtéž, 324 s.

¹²⁹ DÁVID, R.; HRDLIČKA; M. In LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck. 2014, 1666 s.

¹³⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky, sp. zn. 30 Cdo 3382/2007 ze dne 11.11.2008.

stanoveného zejména zákonem č. 358/1992 Sb., notářský řád, nebo Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových pokud zastupuje obec. Procesní plnou moc advokáta nelze nijak omezit a advokát na jejím základě může činit veškeré úkony, které by mohl v řízení činit zmocnitel. O procesní plnou moc se tak nebude jednat v případě, že dojde k jejímu omezení pouze na některé úkony. Takto ji nelze advokátovi udělit s účinností vůči soudu a třetím osobám.¹³¹

Na rozdíl od předchozí právní úpravy nemusí procesní plná moc obsahovat prohlášení, že se jedná o zvláštní plnou moc k „zahájení rozepře“. Procesní plnou moc stačí pouze formulovat jako neomezenou všeobecnou plnou moc. I přes výše uvedené je pro procesní plné moci advokáta typické, že zahrnují rozsáhlé vymezení jednotlivých úkonů, které v rámci zmocnění může za zmocnitele činit.¹³²

Zmocněnec účastníka řízení je povinen soudu prokázat své oprávnění zastupovat zmocnitele před soudem. Pokud není plná moc soudu předložena, je na soudu, aby učinil vhodná opatření k odstranění tohoto nedostatku. Není-li však procesní plná moc ani přes tato opatření doložena, jedná soud s účastníkem řízení tak, jakoby zastoupen nebyl, aniž by bylo řízení zastaveno. Pokud se však jedná o podání žaloby zmocněncem, který své zmocnění neprokáže, je potřeba zjistit, zda žaloba obsahuje i podpis zmocnitele a může tak být považována za jeho podání. V tomto případě soud pak opět jedná se zmocnitelem jako by v řízení zastoupen nebyl. Není-li však ze žaloby patrné, že je podávána i zmocnitelem a nedostatek se nepodaří odstranit, je to důvod pro zastavení řízení dle ustanovení § 104 odst. 2 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád.¹³³

5.3.2. Tajná plná moc

Tajná plná moc je nepřesné označení pro důvěrná ujednání mezi zmocněncem a zmocnitelem, která nejsou známa třetí osobě, se kterou je jednáno. Obecně existuje vícero případů, ve kterých hovoříme o tajné plné moci. V jednom případě je před třetí stranou zmocnění tajeno tak, že se zmocněnec vůči ní neproklazuje plnou mocí. Jedná se pak o zastoupení nepřímé, kdy zmocněnec

¹³¹ § 25 HRDLIČKA, M. In LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský soudní řád: Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer, a.s.

¹³² § 441 UHLÍŘ, D. In ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA J. a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)*. Praha: Wolters Kluwer, a.s.

¹³³ Nález Ústavního soudu České republiky, sp. zn. ÚS 2522/10 ze dne 19.04.2012.

jedná vlastním jménem na účet zmocnitele. Dalším případem může být situace, kdy je třetí strana seznámena se zmocněním i jeho rozsahem, ale nezná interní pokyny, které zmocnitel zmocněnci udělil. V této části je tak plná moc ve vztahu k třetí straně tajná. Tajná plná moc je však závazná pouze ve vztahu zmocnitele a zmocněnce, a pro třetí stranu je rozhodující pouze obsah plné moci, která tajná není. Dalším případem tajné plné moci je situace, ve které zmocněnec dá třetí osobě najevo, že jedná v rámci zmocnění, ale zároveň zachovává totožnost jeho zmocnitele skrytou. Na závěr je nutno říci, že ačkoliv bylo v podkapitole 5.3.1. řečeno, že nelze procesní plnou moc advokáta omezit, není tím myšleno vnitřní omezení činnosti advokáta pokyny klienta. Advokát je tak například na základě procesní plné moci oprávněn za svého klienta uzavřít smír, avšak v možnosti jeho uzavření může být omezen pokynem klienta, který si smír uzavřít nepřeje. Omezující pokyny klienta směřované advokátovi mají poté ve vztahu k soudu či třetí straně povahu tajné plné moci.¹³⁴

¹³⁴ § 441 UHLÍŘ, D. In ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA J. a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)*. Praha: Wolters Kluwer, a.s.

6. Prokura

Prokura, označovaná také jako speciální plná moc, je upravena ve druhém oddíle dílu třetího první části občanského zákoníku, a to konkrétně v ustanoveních § 450 OZ až § 456 OZ. Tato právní úprava s dílčími změnami vychází z ustanovení § 14 zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník. Systematicky navazuje úprava prokury na obecnou úpravu smluvního zastoupení obsaženou v ustanoveních § 441 OZ až § 449 OZ, které byly již věnovány kapitoly 4. a 5., a která se na prokuru uplatní v případě, že není řečeno jinak. Právní úpravu prokury dříve také obsahovalo ustanovení § 58 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (dále jen „zákon o obchodních korporacích“), kdy o novelizaci tohoto ustanovení je blíže pojednáváno v podkapitolách 6.4.3. a 6.7.

Oproti obecné úpravě a úpravě smluvního zastoupení se v případě prokury označuje zástupce (zmocněnec) jako prokurista a zastoupený (zmocnitel) jako podnikatel. Právní vztah podnikatele a prokuristy zákon výslovně neupravuje. Může se tak jednat o smluvní vztah založený na základě příkazní, ale i pracovněprávní smlouvy (dále jen „zmocňovací smlouva“). Pokud není mezi podnikatelem a prokuristou sjednána odměna, lze vycházet subsidiárně z ustanovení týkajících se příkazní smlouvy, tj. že prokuristovi bude náležet obvyklá odměna.¹³⁵

Zákon pracuje v ustanoveních § 450 OZ a následujících s pojmy obchodní závod a pobočka. Definici obchodního závodu můžeme naléznout v ustanovení § 502 OZ: „*Obchodní závod (dále jen „závod“) je organizovaný soubor jmění, který podnikatel vytvořil a který z jeho vůle slouží k provozování jeho činnosti. Má se za to, že závod tvoří vše, co zpravidla slouží k jeho provozu.*“ Pobočka je upravena v navazujícím ustanovení § 503 OZ, kdy se jedná o takovou část závodu, která vykazuje hospodářskou a funkční samostatnost, a o které podnikatel rozhodl, že bude pobočkou.

¹³⁵ LASÁK, J. In LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck. 2014, 1682 s.

6.1. Udělení a vznik prokury

Ustanovení § 450 odst. 1 věta první OZ říká: „Udělením prokury zmocňuje podnikatel zapsaný v obchodním rejstříku prokuristu k právním jednáním, ke kterým dochází při provozu obchodního závodu, popřípadě pobočky, a to i k těm, pro která se jinak vyžaduje zvláštní plná moc.“

Udělení prokury může být omezeno také určitými požadavky vyplývajícími ze zvláštní právní úpravy. Příkladem může být požadavek ustanovení § 190 odst. 2 písm. e) zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích, na schválení udělení a odvolání prokury valnou hromadou společnosti s ručením omezeným. Udělení souhlasu tak patří do působnosti valné hromady, ledaže by bylo ve společenské smlouvě určeno něco jiného. Valná hromada společnosti s ručením omezeným však pouze schvaluje udělení nebo odvolání prokury, kdy tato činnost pak náleží statutárnímu orgánu, tj. jednatelem nebo jednatelům společnosti s ručením omezeným.¹³⁶

Zákon výslovně nestanovuje formu pro udělení prokury. Potřeba písemné formy však vyplývá z ustanovení § 441 odst. 2 OZ, jelikož se nejedná o plnou moc jen k určitému právnímu jednání. Požadavek na zvláštní formu plné moci při jednání vyžadujícím zvláštní formu, je pak ve vztahu k prokuristovi nepoužitelný, neboť je prokura udělena i k jednáním, ke kterým by byla potřeba zvláštní plná moc. Účinnost vzniku prokury již není na rozdíl od předešlé právní úpravy podmíněna zápisem do obchodního rejstříku. Tento zápis, stejně tak jako výmaz prokury i jiné změny údajů o prokuristovi, má pouze deklaratorní povahu.¹³⁷

Vznik prokury je spojen s jejím udělením, tedy uzavřením příslušné zmocňovací smlouvy. Zmocňovací smlouva musí s ohledem na znění ustanovení § 450 odst. 2 OZ obsahovat výslovné uvedení, že se jedná o prokuru, jinak by nebyl seznatelný rozdíl mezi prokurou a generální plnou mocí. Uděluje-li podnikatel prokuru pouze pro některý ze svých obchodních závodů či poboček, je nezbytné, aby tuto informaci obsáhl i ve zmocňovací smlouvě. Pokud by toto

¹³⁶ LASÁK, J. In LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck. 2014, 1679-1680 s.

¹³⁷ Tamtéž, 1682 s.

omezení ze zmocňovací smlouvy nevyplývalo, lze říci, že byla prokura udělena neomezeně ke všem obchodním závodům a pobočkám podnikatele.¹³⁸

6.2. Druhy prokury

Prokuru můžeme rozdělit podle rozsahu zástupčího oprávnění na základní (obecnou) prokuru a rozšířenou prokuru. Základní prokura je vymezena v ustanovení § 450 odst. 1 OZ, jako všechna jednání, ke kterým dochází při provozu obchodního závodu. O rozšířené prokuře hovoříme, je-li základní prokura výslovně rozšířena o oprávnění prokuristy zcizovat a zatěžovat nemovité věci.

Prokuru můžeme také rozdělit dle počtu prokuristů na tu, kde je podnikatelem udělena prokura pouze jedné osobě nebo na prokuru udělenou více osobám, kterou označujeme jako prokuru společnou. O společné prokuře blíže pojednává podkapitola 6.4.2.

Prokuru můžeme také rozdělit dle jejího rozsahu, co do počtu obchodních poboček a závodů, na které dopadá. Z tohoto pohledu pak můžeme říci, že prokura je ve vztahu k obchodním závodům a pobočkám podnikatele neomezená nebo omezená (filiální). Filiální prokurou se rozumí prokura, která byla omezena jen na některý z obchodních závodů či poboček podnikatele. Prokurista tak může jednat pouze v rámci tohoto obchodního závodu či pobočky. Rozsah jeho zástupčího oprávnění však ve vztahu k tomuto obchodnímu závodu či pobočce omezen není. Údaj o tom, že se jedná o filiální prokuru, je zapisován do obchodního rejstříku.¹³⁹

6.3. Podnikatel

Definici podnikatele můžeme nalézt v ustanoveních § 420 OZ a § 421 OZ. Pro účely prokury však zákon stanoví v ustanovení § 450 odst. 1 OZ, že prokuru může udělit pouze podnikatel, který je zapsaný v obchodním rejstříku, což odpovídá definici obsažené v ustanovení § 421 odst. 1 OZ. Zvláštní zákon poté stanoví podmínky, za jakých se osoby zapisují do obchodního rejstříku. Není tak pro udělování prokury rozhodné, zda má osoba povinnost zápisu či zda se

¹³⁸ LASÁK, J. In LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck. 2014, 1682 -1683 s.

¹³⁹ § 450 POKORNÁ, J. In ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA J. a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)*. Praha: Wolters Kluwer, a.s.

zapsala dobrovolně. Do obchodního rejstříku se dle ustanovení § 42 zákona č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob, zapisují například obchodní společnosti a družstva, fyzické osoby podnikající a další osoby, kterým je stanovena zákonná povinnost zápisu.¹⁴⁰

Pokud by však prokuru udělil podnikatel, který není zapsán v obchodním rejstříku, existují rozdílná posouzení této situace. Jednou možností by v daném případě bylo využití ustanovení § 444 odst. 1 OZ, které chrání dobrou víru třetí osoby, že prokura byla udělena. Toto řešení se zdá být spíše teoretickou možností, a to s ohledem na povinný zápis prokury do obchodního rejstříku.¹⁴¹ Vzhledem k zmíněné povinnosti zápisu prokury do obchodního rejstříku není dle opačného názoru možné se dobré víry třetí strany takto dovolávat.¹⁴² Přikláním se k druhému z uvedených názorů, že není možné přistoupit na dobrou víru třetí strany, která měla možnost si ověřit skutečnosti týkající se prokury v obchodním rejstříku. Domnívám se, že by tak právní jednání zavazovalo nepravého prokuristu s uplatněním ustanovení § 3006 OZ týkající se nepřikázaného jednání.

6.4. Prokurista

Prokuristou může být jen fyzická osoba, které udělil podnikatel zapsaný v obchodním rejstříku prokuru. Prokurista nemůže být omezen na svéprávnosti v rozsahu právních jednání, k nimž je dle prokury oprávněn. Obecně tak můžeme říci, že se bude jednat o osobu, která dosáhla věku osmnácti let, případně nabyla plné svéprávnosti uzavřením manželství či na základě rozhodnutí soudu. Pokud by však jednala osoba, která není k právnímu jednání způsobilá, bude nutno postupovat dle ustanovení § 445 OZ, které slouží k ochraně třetí osoby, která o skutečnosti nevěděla ani vědět nemohla. Další omezení dopadající na výběr prokuristy můžeme nalézt ve zvláštním zákoně.¹⁴³

¹⁴⁰ LASÁK, J. In LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck. 2014, 1679 s.

¹⁴¹ § 450 POKORNÁ, J. In ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA J. a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)*. Praha: Wolters Kluwer, a.s.

¹⁴² LASÁK, J. In LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck. 2014, 1679 s.

¹⁴³ 452 POKORNÁ, J. In ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA J. a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)*. Praha: Wolters Kluwer, a.s.

Člen statutárního orgánu právnické osoby nemůže být prokuristou, jelikož v sobě působnost člena statutárního orgánu zahrnuje také veškerou působnost svěřenou prokuristovi.¹⁴⁴

6.4.1. Zákaz udělit prokuru právnické osobě

Ustanovení § 452 odst. 1 OZ obsahuje výslovný zákaz udělení prokury právnické osobě. Tento zákaz má kogentní povahu a podnikatel jej tak nemůže obejít tím, že by se na udělení prokury s právnickou osobou dohodl.¹⁴⁵

Pokud by však podnikatel prokuru přeci jenom právnické osobě udělil, existují dle právní nauky obecně dva možné následky tohoto porušení. Prvním následkem by mohla být relativní neplatnost udělení prokury právnické osobě. Druhým možným následkem je naopak absolutní neplatnost¹⁴⁶ udělení prokury, a to vzhledem k formulaci zákona a zřejmý úmysl zákonodárce takto zákaz formulovat. S ohledem na výše uvedené je tak třeba se přiklonit spíše k názoru, že se jedná o absolutně neplatné právní jednání.¹⁴⁷ Tento názor pak lze podpořit i formulací ustanovení § 25 odst. 1 písm. i) zákona č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob, kdy rejstříkový soud by nemohl s ohledem na toto ustanovení zápis prokury udělené právnické osobě povolit.¹⁴⁸

6.4.2. Udělení prokury více osobám

Úprava udělení prokury více osobám vychází z ustanovení § 14 odst. 5 zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník. Ustanovení § 452 odst. 2 OZ, které říká: „*Je-li prokura udělena několika osobám, zastupuje každá z nich podnikatele samostatně, ledaže je při udělení prokury určeno něco jiného.*“ Stejně pravidlo se pak užívá i u jednání vícečlenného statutárního orgánu právnické osoby dle ustanovení § 164 odst. 2 OZ.¹⁴⁹

¹⁴⁴ Usnesení Vrchního soudu v Praze, sp. zn. 14 Cmo 200/2019 ze dne 12.08.2019.

¹⁴⁵ LASÁK, J. In LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck. 2014, 1684 s.

¹⁴⁶ § 588 občanského zákoníku: „*Soud přihlédne i bez návrhu k neplatnosti právního jednání, (...) které odporuje zákonu (...)*“.

¹⁴⁷ 452 POKORNÁ, J. In ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA J. a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)*. Praha: Wolters Kluwer, a.s.

¹⁴⁸ LASÁK, J. In LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck. 2014, 1684 s.

¹⁴⁹ Tamtéž, 1684 s.

Podnikatel má dle zákona možnost rozhodnout se, jak upraví způsob, jakým bude jednat více prokuristů, kterým prokuru udělil. Způsob jednání více prokuristů však musí podnikatel výslovně určit při udělování prokury. Všechny prokuristy a způsob jakým jednají, je třeba zapsat do obchodního rejstříku.¹⁵⁰

Je-li prokura udělena více osobám, hovoříme o tzv. společné prokuře. Společnou prokuru můžeme rozdělit na dva základní druhy. Prvním z nich je kolektivní prokura. Prokuristé jednají tak, jak to podnikatel stanovil. Například musí jednat všichni nebo společně někteří z nich. Podnikatel je zavázán pouze tehdy, když společně jedná jím předepsaný počet prokuristů. Jednání prokuristů nemusí být realizované ve stejném místě, času a ani stejnou formou projevu. Někteří tak mohou jednat výslovně, jiní zase konkludentně. Jednání je pak v takovém případě perfektní a zavazuje podnikatele až přistoupením posledního prokuristy. Druhou variantou je solidární neboli samostatná prokura. Prokura je sice společná, ale každý prokurista jedná samostatně, jelikož nebylo ujednáno jinak. Právní nauka pak rozeznává další druhy společné prokury, jako například poloviční společnou, smíšenou společnou nebo smíšenou poloviční.¹⁵¹

6.4.3. Péče řádného hospodáře

Ustanovení § 454 OZ říká: „*Prokurista vykonává prokuru s péčí řádného hospodáře.*“ Zákonný požadavek na péči řádného hospodáře odráží právní a faktické postavení a funkci prokuristy. Toto pravidlo má však význam pouze ve vnitřním vztahu prokuristy a podnikatele a dopadá tak výlučně na jejich vzájemná práva a povinnosti. Prokura je založena na vztahu důvěry mezi podnikatelem a prokuristou. Uvedená právní úprava je tak dispozitivní a nic nebrání podnikateli, aby si s prokuristou ujednal něco jiného.¹⁵²

Péče řádného hospodáře je vymezena v ustanovení § 159 odst. 1 OZ jako jednání vykonávané s nezbytnou loajalitou, s potřebnými znalostmi a pečlivostí. Poruší-li prokurista péči řádného hospodáře či jinou povinnost jednat určitým způsobem, na které se dohodl s podnikatelem, zakládá toto porušení smluvní

¹⁵⁰ § 452 POKORNÁ, J. In ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA J. a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)*. Praha: Wolters Kluwer, a.s.

¹⁵¹ § 452 Tamtéž

¹⁵² Vláda: Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, č. 89/2012 Dz (§ 450 až § 456)

povinnosti a prokurista tak může i odpovídat za škodu dle ustanovení § 2913 OZ a následující.¹⁵³

Ve světle zákona č. 33/2020 Sb., s účinností od 01. 01. 2021, kterým byl novelizován zákon o obchodních korporacích, je nutné říci, že se vzhledem ke změně obsahu ustanovení § 58 tohoto zákona již na prokuristu nevztahují pravidla obsažená v ustanovení § 51 až § 57 tohoto zákona. Péče řádného hospodáře prokuristy tak již není rozšířena o pravidlo podnikatelského úsudku.¹⁵⁴

6.4.4. Podpis prokuristy

Současná úprava podpisu prokuristy navazuje na ustanovení § 14 odst. 5 zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník.¹⁵⁵ Ustanovení § 455 OZ říká: *„Prokurista se podepisuje tak, že k firmě podnikatele připojí svůj podpis a údaj označující prokuru; byla-li prokura udělena pro jednotlivou pobočku nebo jeden z více obchodních závodů, připojí také údaj označující pobočku nebo obchodní závod.“*

Z výše uvedeného ustanovení tak vyplývá, že prokurista připojí k firmě podnikatele svůj podpis a údaj označující prokuru. Forma dodatku, který prokuru označuje, může být ujednána mezi prokuristou a podnikatelem, kdy je pak prokurista povinen formu dodatku dodržovat při jednáních. Dodatek může mít podobu například „jako prokurista“, „prokurista“, „per procura“, „in procura“, nebo i podobu zkratk jako například „Ppa“, „ppa“, „ppr“ nebo „p. p.“ a další. Připojení označení konkrétního obchodního závodu či pobočky se týká pouze případu, kdy je udělena filiální prokura.¹⁵⁶

Zákon s nedodržením způsobu, jakým se má prokurista podepisovat, nespojuje žádné právní následky či sankce. Porušení tohoto pravidla tak nemůže vést ke zmaření zastoupení nebo k neplatnosti právního jednání, plyne-li již z okolností, že je právně jednáno v zastoupení ve smyslu ustanovení § 161 OZ.¹⁵⁷

¹⁵³ LASÁK, J. In LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck. 2014, 1686 s.

¹⁵⁴ § 51 odst. 1 zákona č. 90/2012, o obchodních korporacích

¹⁵⁵ LASÁK, J. In LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck. 2014, 1690 s.

¹⁵⁶ § 455 POKORNÁ, J. In ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA J. a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)*. Praha: Wolters Kluwer, a.s.

¹⁵⁷ Vláda: Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, č. 89/2012 Dz (§ 450 až § 456)

Dříve nejednotná judikatura, tak dnes byla ustanovením § 455 OZ již překonána. Pro srovnání můžeme uvést odlišné stanovisko obsažené v rozhodnutí Vrchního soudu v Praze, sp. zn. 5 Cmo 308/94 (Soudní rozhledy č. 4/1996, s. 88 an.), kde byl dodatek o prokuře považován za nezbytnou náležitost podpisu prokuristy, bez které se o podpis prokuristy nejednalo.¹⁵⁸

6.5. Zástupčí oprávnění prokuristy, jeho rozsah a omezení

Zákon rozsah zástupčího oprávnění koncipuje jako veškerá právní jednání, ke kterým dochází při provozu obchodního závodu či pobočky. Tento rozsah může být dále rozšířen výslovným ujednáním o oprávnění zcizit a zatížit nemovitou věc.¹⁵⁹ Zástupčí oprávnění prokuristy tak zahrnuje široký rozsah záležitostí, které však zákon blíže nespecifikuje. Mezi právní jednání tak můžeme zařadit sjednávání a plnění běžných obchodních smluv jako i jiných záležitostí běžného denního provozu. Dále také i ty, které nejsou běžnou záležitostí, jako je například sjednávání úvěru, uzavírání smluv organizačního typu, dlouhodobých smluv, zastupování podnikatele při nákupu zařízení, uzavírání nájemních smluv a další. Rozsah prokury se tak blíží rozsahu jednatelského oprávnění, které má statutární orgán, které se týkají výkonu vlastní podnikatelské činnosti. Rozsah zástupčího oprávnění proto není možné výkladem zužovat ani na jednání, které jsou zapsaná v rámci předmětu podnikání či oboru, v němž je podnikáno.¹⁶⁰

Naopak nelze ani říct, že zástupčí oprávnění prokuristy je neomezené. Prokurista není z povahy své činnosti oprávněn činit jednání, která by znemožňovala či negativně ovlivňovala další činnost obchodního závodu či pobočky. Mezi tato právní jednání můžeme zařadit například pacht či prodej obchodního závodu a zřízení zástavního práva na obchodní závod. Ze zákona pak vyplývá, že prokurista nemá oprávnění také k činnostem, které se netýkají provozu obchodního závodu či pobočky.¹⁶¹

Prokurista je také omezen ustanovením § 451 OZ, které říká: „*Prokurista není oprávněn přenést prokuru na někoho jiného ani udělit další prokuru;*

¹⁵⁸ 455 POKORNÁ, J. In ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA J. a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)*. Praha: Wolters Kluwer, a.s.

¹⁵⁹ § 450 odst. 1 občanského zákoníku

¹⁶⁰ § 450 POKORNÁ, J. In ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA J. a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)*. Praha: Wolters Kluwer, a.s.

¹⁶¹ LASÁK, J. In LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář. 1. vydání*. Praha: C. H. Beck. 2014, 1681 s.

k opačným ujednáním se nepřihlíží.“ Udělit prokuru může pouze podnikatel a udělená prokura je nepřenositelná, nepostupitelná a nepřevoditelná. Toto ustanovení vyplývá z obecného požadavku na osobní výkon funkce prokuristy.¹⁶² Dle citovaného ustanovení, které je kogentní povahy, tak není možné vyloučení či modifikace tohoto pravidla ujednáním mezi prokuristou a podnikatelem. Pokud by však takové ujednání existovalo, jednalo by se o zdánlivé právní jednání ve smyslu ustanovení § 551 OZ. Ustanovení § 451 OZ poté stanovuje stejně jako je tomu v ustanovení § 554 OZ, že se k takovému jednání nepřihlíží, a to tak nemá žádné právní účinky.¹⁶³

Rozsah zástupčího oprávnění prokuristy lze omezit vnitřními pokyny od podnikatele, tyto však nemají žádné právní účinky vůči třetím osobám, a to i pokud bylo toto vnitřní omezení zveřejněno.¹⁶⁴ Podnikatel může prokuristovi zakázat například uzavírání směnečných obchodů, přijímání větších úvěrů a další. Vnitřní pokyny nemají právní účinky vůči třetí osobě, ani pokud by byly upraveny v rámci zakladatelského právního jednání a došlo k jejich uložení do veřejné sbírky listin.¹⁶⁵ Poruší-li prokurista vnitřní pokyny, může být toto jednání sankcionováno ze strany podnikatele například tím, že prokuristovi vznikne povinnost k náhradě škody z důvodu porušení smluvní povinnosti. Takové porušení vnitřních pokynů podnikatele by ostatně znamenalo i porušení péče řádného hospodáře, ke které je prokurista dle ustanovení § 454 OZ ve spojení s ustanovením § 159 OZ povinen.¹⁶⁶

6.6. Překročení zástupčího oprávnění

Zákon výslovně neupravuje překročení zástupčího oprávnění u prokury a jeho právní následky. V případě, že dojde k překročení zástupčího oprávnění u prokury, je třeba aplikovat obecnou právní úpravu smluvního zastoupení, která navazuje na obecnou úpravu překročení zástupčího oprávnění. Více o této právní

¹⁶² Vláda: Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, č. 89/2012 Dz (§ 450 až § 456)

¹⁶³ LASÁK, J. In LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck. 2014, 1683 s.

¹⁶⁴ § 453 občanského zákoníku

¹⁶⁵ § 453 POKORNÁ, J. In ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA J. a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)*. Praha: Wolters Kluwer, a.s.

¹⁶⁶ LASÁK, J. In LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck. 2014, 1687 s.

úpravě bylo pojednáváno v podkapitole 4.5., která se týká překročení zástupčího oprávnění u smluvního zastoupení.

Poruší-li prokurista své zástupčí oprávnění, musí podnikatel postupovat dle ustanovení § 446 OZ a oznámit třetí osobě, že s jednáním nesouhlasí. Neučiní-li tak podnikatel, nastává nevyvratitelná domněnka, že překročení schválil. To neplatí, pokud osoba, se kterou bylo jednáno, měla nebo mohla z okolností vědět, že k překročení zástupčího oprávnění došlo. Tato podmínka, že osoba měla nebo mohla vědět, že došlo k takovému překročení, je v kontextu prokury o to zásadnější, neboť například skutečnost, že prokurista je nebo není oprávněn zatěžovat a zcizovat nemovitou věc, je skutečností, která podléhá zápisu do obchodního rejstříku. Z obchodního rejstříku je také patrné, zda byla prokura udělena pouze pro konkrétní obchodní závod či pobočku podnikatele.¹⁶⁷

Na rozdíl od výše uvedeného názoru, že se na překročení zástupčího oprávnění použije postup dle ustanovení § 446 OZ, se vyskytují také další názory, týkající se použití ustanovení § 431 OZ a § 440 OZ. Ustanovení § 431 OZ upravuje překročení zástupčího oprávnění zástupcem podnikatele a obsahově navazuje na ustanovení § 430 OZ, které dopadá na jednání učiněné pověřenou a nepověřenou osobu. Pověřená osoba je zmocněná k jednáním, ke kterým obvykle dochází při činnosti, k jejímu provedení byla pověřena.¹⁶⁸ Druhým ustanovením je § 440 OZ, které bylo již blíže popsáno v podkapitole 2.2.1., a dle kterého by byl podnikatel zavázán k právnímu jednání pouze v případě, že by jej dodatečně bez zbytečného odkladu schválil. Pokud by podnikatel právní jednání neschválil, zavazovalo by právní jednání prokuristu.

Osobně se přikláním k názoru, že má být aplikováno ustanovení § 446 OZ. Prokura, jakožto speciální plná moc, je systematicky zařazena do smluvního zastoupení, jehož obecná úprava se na ni tak vztahuje. Ustanovení § 446 OZ je dále ve vztahu speciality k ustanovení § 440 OZ a zvyšuje ochranu třetí strany. Naproti tomu použití ustanovení § 431 OZ, které podnikatele zavazuje automaticky bez možnosti zhojení, se vzhledem ke své přísnosti nejeví jako vhodné, a to i s ohledem, že prokurista je osobou odlišnou od osoby pověřené k zastupování podnikatele dle ustanovení § 430 OZ.

¹⁶⁷ LASÁK, J. In LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck. 2014, 1681 s.

¹⁶⁸ Tamtéž, 1637 s.

6.7. Střet zájmů a konkurenční jednání

Zákonem č. 33/2020 Sb., s účinností od 01. 01. 2021 byl novelizován zákon o obchodních korporacích. Tato novela přinesla velkou změnu dopadající na prokuristu. Původní právní úprava obsahovala v ustanovení § 58 zákona o obchodních korporacích, že se pravidla jednání členů orgánu a pravidla o střetu zájmů stanovená v ustanoveních § 51 až § 57 tohoto zákona a také pravidla týkající se konkurenčního jednání použijí i na prokuristu. Stejná pravidla pak přiměřeně platila na prokuristu, kterého zmocnil podnikatel, který není obchodní korporací. Prokurista musel podle ustanovení § 54 až 57 zákona o obchodních korporacích splnit oznamovací povinnost tak, že požadované skutečnosti oznámil orgánu, který jej jmenoval. Tento orgán mohl poté na vymezenou dobu pozastavit výkon jeho funkce a podat poté návrh na zápis údaje o tom, že byl prokuristovi pozastaven výkon funkce, do obchodního rejstříku. Nová právní úprava však původní obsah ustanovení § 58 zákona o obchodních korporacích zcela nahradila úpravou týkající se odstoupení z funkce.

Důvodová zpráva ke zrušení původního obsahu ustanovení § 58 zákona o obchodních korporacích říká: *„Ustanovení o střetu zájmů nelze na prokuristu vztáhnout pouze z titulu jeho postavení prokuristy. Prokurista je pouhým smluvním zástupcem podnikatele; není členem orgánu obchodní korporace. Pokud pravidla nemíří i na zbylé smluvní či zákonné zástupce obchodní korporace, není důvod, aby se aplikovala na prokuristu.“*¹⁶⁹

Ve světle výše uvedené změny právní úpravy došlo také k novelizaci zákona č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob, kdy v ustanovení § 48 odst. 1 písm. e) byla zrušena slova *„nebo prokuristovi“*.

Uvedená novela přinesla také změnu v ustanovení § 71 odst. 5 zákona o obchodních korporacích, které obsahovalo výjimku z povinnosti hradit újmu způsobenou ovlivněním. Z původního znění uvedeného ustanovení byla vypuštěna slova *„a jejího prokuristu“*. Zvýhodňování prokuristy oproti ostatním zástupcům obchodní korporace bylo v daném případě nedůvodné. Prokurista je pouhým zástupcem a nelze tak u něj učinit bez dalšího závěr, že by nemohl být

¹⁶⁹ Vláda: Důvodová zpráva k zákonu č. 33/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění zákona č. 458/2016 Sb., a další související zákony Dz (§ 58)

vlivnou osobou ve smyslu ustanovení § 71 odst. 1, což sebou nese také všechny případné právní následky s tím spojené.¹⁷⁰

6.8. Zánik prokury

Zánik prokury je upraven v ustanovení § 456 OZ, které je speciální a doplňuje obecnou úpravu zániku smluvního zastoupení, která je obsažena v ustanovení § 448 OZ a povinnosti zmocněnce po zániku zmocnění v ustanovení § 449 OZ.¹⁷¹

Nehledě způsobu zániku prokury, je vždy potřeba vymazat údaj o prokuře zapsaný v obchodním rejstříku. Podnikatel je tak povinen podat k rejstříkovému soudu¹⁷² návrh na výmaz údaje o prokuře, jinak by jej právní jednání prokuristy s ohledem na ustanovení § 448 odst. 2 OZ stále zavazovalo. Výmaz údaje o prokuře z obchodního rejstříku má deklaratorní povahu.¹⁷³

6.8.1. Provedení právního jednání

Provedení právního jednání, jako obecný způsob zániku smluvního zastoupení, nelze v případě prokury použít. Již ze samotné povahy prokury, kterou nelze s ohledem na ustanovení § 450 odst. 1 OZ omezit pouze na určité právní jednání, není možné, aby prokura zanikla provedením právního jednání.

6.8.2. Odvolání prokury podnikatelem

Na odvolání prokury podnikatelem se uplatní stejná pravidla, která byla již popsána v podkapitole 4.2.2., týkající se obecných způsobů zániku smluvního zastoupení, a to konkrétně odvolání zmocnění zmocnitelem. Podnikatel může prokuru odvolat kdykoliv a omezen je pouze v případě, že si s prokuristou sjedná konkrétní důvody pro odvolání prokury. Prokuru lze odvolávat pouze jako celek. Odvolal-li by podnikatel prokuru pouze k určitým právním jednáním, šlo by fakticky o omezení prokury vnitřními pokyny. Toto omezení nemá právní účinky vůči třetím osobám, i kdyby bylo zveřejněno. Lze však dovést, že by bylo možné

¹⁷⁰ Vláda: Důvodová zpráva k zákonu č. 33/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění zákona č. 458/2016 Sb., a další související zákony Dz (§ 71)

¹⁷¹ Vláda: Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, č. 89/2012 Dz (§ 450 až § 456)

¹⁷² Zákon č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob

¹⁷³ § 456 POKORNÁ, J. In ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA J. a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)*. Praha: Wolters Kluwer, a.s.

odvolat prokuru výslovně udělenou k zcizení a zatížení nemovité věci aniž by došlo k zániku prokury jako takové. Udělil-li podnikatel prokuru k více obchodním závodům či pobočkám, zaniká prokura jenom u těch, u kterých podnikatel prokuru odvolal a k ostatním zůstane nedotčená.¹⁷⁴

Vedle podnikatele může prokuru odvolat také likvidátor a insolvenční správce, je-li se zrušenou právnickou osobou či podnikatelem zahájeno insolvenční řízení.¹⁷⁵

Zákon nestanoví pro odvolání prokury předepsanou formu. Vzhledem k tomu, že je prokura zapisována do obchodního rejstříku, musí po jejím zániku dojít i k jejímu vymazání z tohoto rejstříku. V praxi tak bude mít odvolání, s ohledem na potřebu prokázání zániku prokury, výhradně písemnou formu.¹⁷⁶

6.8.3. Vypovězení prokury prokuristou

U vypovězení prokury prokuristou budou taktéž uplatněna stejná pravidla, dopadající na vypovězení zmocnění zmocněncem, o kterých bylo již hovořeno v podkapitole 4.2.3. Prokurista může vypovědět prokuru kdykoliv z jakéhokoliv důvodu, avšak je nutné mít na paměti, že se na něj vztahují povinnosti vyplývající z ustanovení § 449 OZ, tj. povinnost činit neodkladné právní jednání a povinnost vydat vše propůjčené a získané.

6.8.4. Smrt nebo zánik podnikatele

Ustanovení § 456 věta druhá OZ říká: „*Smrtí podnikatele prokura nezaniká, ledaže bylo ujednáno něco jiného.*“ Podnikatel a prokurista se mohou dohodnout, že prokura bude trvat pouze za života podnikatele a jeho smrtí zanikne. Naopak pokud takto ujednáno není, prokurista dále vykonává prokuru za zemřelého podnikatele, respektive za jeho právního nástupce. Tento postup se jeví jako

¹⁷⁴ LASÁK, J. In LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck. 2014, 1691 s.

¹⁷⁵ § 456 POKORNÁ, J. In ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA J. a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)*. Praha: Wolters Kluwer, a.s.

¹⁷⁶ LASÁK, J. In LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck. 2014, 1691 s.

vhodný způsob pro ochranu chodu obchodního závodu či pobočky do doby, než je například vyřešena pozůstalost po zemřelém podnikateli.¹⁷⁷

Z výše citovaného ustanovení vyplývá, že speciální úprava zániku prokury se vztahuje pouze na smrt podnikatele. Na případ, kdy zanikne podnikatel (právnícká osoba), je tak potřeba použít obecnou úpravu ustanovení § 448 odst. 1 OZ, ze které vyplývá, že prokura zaniká zánikem podnikatele, ledaže by bylo ujednáno jinak.¹⁷⁸

Dojde-li ke zrušení právnické osoby (podnikatele) a ta tím vstoupí do likvidace, je na jejím likvidátorovi, zda prokuru odvolá či neodvolá. Není-li prokura odvolána likvidátorem, zaniká okamžikem, kdy zanikne právnická osoba (podnikatel), tj. výmazem z obchodního rejstříku. Zvláštní situace může nastat, pokud právnická osoba (podnikatel) zaniká ve spojení s její přeměnou. Zákon o osudu prokury v takovém případě mlčí. Můžeme se však domnívat, že bude otázka týkající se zániku či trvání prokury řešena například v rámci projektu přeměny právnické společnosti.¹⁷⁹

6.8.5. Smrt a omezení svéprávnosti prokuristy

Jak již bylo uvedeno dříve v podkapitole 6.5., prokurista není dle ustanovení § 451 OZ oprávněn přenést prokuru na někoho jiného ani udělit další prokuru. Vzhledem k této vázanosti prokury na osobu prokuristy je pak zřejmé, že smrtí prokuristy prokura zanikne.¹⁸⁰

Oproti obecné úpravě zániku smluvního zastoupení pak prokura nemůže zaniknout zánikem prokuristy, jelikož prokuru udělit právnické osobě nelze.¹⁸¹

Prokura zaniká také v případě, bude-li prokurista omezen na svéprávnosti tak, že nebude schopen za podnikatele činit právní jednání, o kterých hovoří ustanovení § 450 odst. 1 OZ: „(...) *právní jednání, ke kterým dochází při provozu*

¹⁷⁷ LASÁK, J. In LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck. 2014, 1691 s.

¹⁷⁸ Tamtéž, 1691 s.

¹⁷⁹ § 456 POKORNÁ, J. In ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA J. a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)*. Praha: Wolters Kluwer, a.s.

¹⁸⁰ § 456 Tamtéž

¹⁸¹ § 452 odst. 1 občanského zákoníku

obchodního závodu, popřípadě pobočky, a to i k těm, pro která se jinak vyžaduje zvláštní plná moc.“¹⁸²

6.8.6. Pacht a převod obchodního závodu nebo pobočky

Ustanovení § 456 věta první OZ říká: „*Prokura zaniká i převodem nebo pachtem obchodního závodu nebo pobočky, pro které byla udělena.*“ Zákon výslovně neuvádí, na základě jakého právního titulu k převodu dojde. Může se tak jednat o smlouvu kupní, směnnou, darovací nebo také je-li obchodní závod (pobočka) převeden vkladem do základního kapitálu obchodní korporace a také dojde-li k převodu v rámci zajišťovacího převodu práva.¹⁸³

Pacht je zřizován na základě pachtovní smlouvy a jeho právní úpravu můžeme nalézt v ustanovení § 2332 OZ a následující. Speciální úprava pachtu obchodního závodu je obsažena v ustanoveních § 2349 OZ až § 2357 OZ.

Má-li podnikatel více obchodních závodů či poboček, ke kterým udělil prokuru, zaniká prokura jenom ve vztahu ke konkrétnímu obchodnímu závodu či pobočce, která byla převedena či propachtována. Prokura zůstává zachována k ostatním nedotčeným obchodním závodům a pobočkám.¹⁸⁴

6.8.7. Další důvody zániku prokury

Prokura také může zaniknout na základě vzájemné dohody o jejím ukončení, kterou uzavře prokurista a podnikatel. Prokura zaniká dále doručením rozhodnutí České národní banky o zavedení nucené správy v tuzemské pojišťovně nebo v tuzemské zajišťovně.¹⁸⁵ Dalším důvodem zániku je prohlášení konkursu na majetek podnikatele, blíže viz. podkapitola 4.2.6.¹⁸⁶

Důvodem pro zánik prokury je i splnutí osoby podnikatele a prokuristy. Naopak stal-li by se prokurista členem statutárního orgánu, nedojde automaticky k zániku prokury, avšak souběh výkonu funkce člena statutárního orgánu a prokuristy je svojí povahou vyloučen. Je proto nutné prokuru ukončit jiným

¹⁸² LASÁK, J. In LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck. 2014, 1691 s.

¹⁸³ Tamtéž, 1692 s.

¹⁸⁴ § 456 POKORNÁ, J. In ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA J. a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)*. Praha: Wolters Kluwer, a.s.

¹⁸⁵ § 99 odst. 4 písm. b) zákona č. 277/2009 Sb., o pojišťovnictví: „*se (...) ruší prokura,*“.

¹⁸⁶ LASÁK, J. In LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck. 2014, 1691 s.

způsobem.¹⁸⁷ Působnost člena statutárního orgánu v sobě zahrnuje veškerou působnost prokuristy, a tudíž je souběh výkonu těchto funkcí vyloučen.¹⁸⁸

Je-li prokura omezena časově, tak že je sjednána na určitou dobu, zanikne uplynutím této doby.

¹⁸⁷ § 456 POKORNÁ, J. In ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA J. a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)*. Praha: Wolters Kluwer, a.s.

¹⁸⁸ Usnesení Vrchního soudu v Praze, sp. zn. 14 Cmo 200/2019 ze dne 12.08.2019.

Závěr

Závěrem lze říci, že cíle vytyčené v úvodu diplomové práce byly splněny. Za hlavní cíl této práce bylo považováno seznámit se s platnou právní úpravou institutu zastoupení a poskytnut i základní přehled informací, které jsou pro jeho využití podstatné. Důvodem k tomu bylo, že se jedná o jeden z nejčastěji využívaných právních institutů. Zastoupení za svého života využívá každý z nás, a to ať jako osoba nezletilá či zletilá, osoba omezená na svéprávnosti či jako podnikatel při provozu obchodního závodu či pobočky. V úvodu práce také byly stanoveny dílčí cíle, které její jednotlivé kapitoly dle svého vytyčení naplnily.

Za účelem zpracování této diplomové práce byla především využita právní úprava obsažená v občanském zákoníku, a to za použití souvisejících právních předpisů, odborné literatury zahrnující právní učebnice a komentáře k právním předpisům. Dále byly využity důvodové zprávy, ze kterých je seznatelný úmysl zákonodárce k jednotlivým dotčeným ustanovením platné právní úpravy. Nebyla opomenuta ani starší, stále aplikovatelná judikatura, ale ani judikatura ve vztahu občanskému zákoníku nová. Jedná se o judikaturu Ústavního soudu České republiky, Nejvyššího soudu České republiky i Vrchních soudů v Praze a Olomouci.

V první a druhé kapitole byl popsán pojem a základní podmínky zastoupení. Pozornost byla věnována vlastnostem zástupce a zastoupeného, jakožto subjektům zastoupení. Důležitou součástí zastoupení tvoří zástupčí oprávnění, které bylo vymezeno pojmově i obsahově, a dále také možnost a řešení situací, kdy je toto zástupčí oprávnění překročeno.

Třetí kapitola rozdělila zastoupení na přímé a nepřímé, přičemž podstatně větší část byla věnována zastoupení přímému. Zastoupení přímé bylo dále rozděleno na zastoupení zákonné, opatrovnickví a smluvní zastoupení. Vzhledem ke koncepci diplomové práce, je kapitola dále věnována přiblížení zákonného zastoupení, opatrovnickví a jejich společných a rozdílných znaků. Mezi tyto znaky je zařazen rozsah zástupčího oprávnění, jeho zákonné omezení i omezení ze strany soudu či opatrovnické rady u opatrovnickví. Dále práce obsáhla překročení zástupčího oprávnění a rozpor zájmů zástupce a zastoupeného. Pozornost je také věnována správě jmění zastoupeného, jakožto nedílné součástí zákonného zastoupení i opatrovnickví. Podkapitoly zabývající se zákonným zastoupení a

opatrovnictvím mají význam především pro poskytnutí uceleného pohledu na jednotlivé druhy zastoupení. Na základě této kapitoly tak lze provést základní porovnání s úpravou zastoupení smluvního, od kterého se značně liší.

Kapitola čtvrtá, pátá a šestá byly zaměřeny na zastoupení smluvní. Podávají ucelený výklad o tomto druhu přímého zastoupení. Existence smluvního zastoupení je popsána vytyčením způsobu, jakým vzniká. Následují způsoby, kterými zastoupení smluvní může zanikat a také povinnosti, které musí zmocněnec po zániku zastoupení splnit. Této kapitole neuniklo ani zdánlivé zmocnění, jakožto situace, kdy zmocnění nevzniklo, a ani překročení a porušení zástupčího oprávnění. O porušení zástupčího oprávnění práce pojednávala se značnou nedůvěřivostí, jelikož není patrné, jaké má mít praktické dopady, a jakým způsobem by k němu mělo být přistupováno.

Šestá kapitola, dotýkající se prokury, se vedle způsobu jejího vzniku, udělení a také zániku, zaměřila na osobu podnikatele a především osobu prokuristy. V případě prokuristy došlo k výrazné změně právní úpravy dopadající na povinnosti prokuristy, zejména pak na povinnost péče řádného hospodáře, zákaz konkurenčního jednání a střet zájmů. Jelikož se jedná o poměrně nově účinnou právní úpravu, nemohla práce zhodnotit její dopady na právní praxi, přesto jí byla věnována zvýšená pozornost. Tato kapitola se také pokouší odpovědět na otázky vznikající v souvislosti s překročením zástupčího oprávnění u prokury. Popsány byly i odlišné názory autorů odborné literatury, a to vzhledem k nedostatku judikatury k dané problematice. Na závěr byl poskytnut i vlastní názor, jak je na danou problematiku vhodné pohlížet. Nejedná se však o závěr, který by měl být vzhledem k různosti názorů přijat za své bez dalšího.

Zcela závěrem je třeba říci, že téma zastoupení jistě zasluhuje větší pozornost, než které se mu vzhledem k jeho praktickému využití v každodenním životě, právním styku i v profesní sféře dostává.

Resumé

The chosen topic for this master thesis is the institute of representation. The aim is to acquaint the reader with the valid legal regulation governing the institute of representation. In addition to general knowledge about representation, the thesis focuses mainly on contractual representation, including the power of attorney and corporate representation, and thus does not include a comprehensive interpretation of the entire institute, which covers many legal publications. The thesis is divided into six chapters, which are a reflection of the organization of legislation contained in the Civil Code.

The first chapter is devoted to the first acquaintance of the reader with the concept of representation as an institute of civil law and the definition of its current legislation.

The second chapter focuses on the definition of the general conditions of representation, as well as on the general characteristics of the representative and the represented.

The third chapter describes the various types of representation, with a main focus on direct representation. The foundations of the issue of legal representation, guardianship and their common and different features, which further serve as a basis for comparison with contractual representation, are not neglected either.

The fourth and fifth chapters are devoted to the general part of contractual representation. In this chapter, the reader is introduced to the establishment and termination of contractual representation, as well as the duties of the agent and the power of attorney, which is an integral part of contractual representation.

Finally, in the sixth chapter, corporate representation is approached, as a special kind of power of attorney. The chapter again lists the essential foundations of the institute and does not omit the current amendment, which has led to substantial changes in the duties of the agent.

Seznam použitých zdrojů

Literatura

DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: obecná část.* 2. aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, a.s., 2016. ISBN 978/80-7552-187-3.

FIALA, J., KINDL, M. a kolektiv. *Občanské právo hmotné.* 2. upravené vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, s.r.o., 2009. ISBN 978-80-7380-228-8.

HRUDÍK, Jan a kolektiv. *Občanské právo hmotné. Obecná část. Absolutní majetková práva.* 3. aktualizované vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, s.r.o., 2018. ISBN 978-80-7380-718-4.

LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-529-9.

LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský soudní řád: Praktický komentář.* Praha: Wolters Kluwer, a.s., ISBN 978-80-7478-986-1. ASPI ID KO99_p11963CZ. [online] Dostupné z: <https://www.aspi.cz/products/lawText/13/24/1/2>, stav k 01.01.2016.

MELZER, F., TĚGL, P. a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek III. § 419-654.* Praha: Leges, 2014. ISBN 978-80-7502-003-1.

SVEJKOVSKÝ, J., VYCHOPEŇ, M., PEJCHAL, A. a kol. *Zákon o advokacii. Komentář. 1. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7179-248-2.

ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA J. a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654).* Praha: Wolters Kluwer, a.s. ISBN 978-80-7598-656-6. ASPI ID KO89_a2012CZ. [online] Dostupné z: <https://www.aspi.cz/products/lawText/13/11656/1/2>, stav k 01.01.2020.

ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek V, (§ 1721-2520).* Praha: Wolters Kluwer, a.s., ISBN 978-80-7478-638-9. ASPI ID KO89_e2012CZ. [online] Dostupné z: <https://www.aspi.cz/products/lawText/13/11409/1/2>, stav k 01.01.2014.

TICHÝ, L. *Obecná část občanského práva.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck. 2014. ISBN 978-80-7400-483-4.

Vláda: Důvodová zpráva k zákonu č. 33/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění zákona č. 458/2016 Sb., a další související zákony Dz [online] Dostupná na: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=oz5f6mrqgiyf6mztl5shu&groupIndex=1&rowIndex=0>

Vláda: Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, č. 89/2012 Dz [online] Dostupná na: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=oz5f6mrqgez6obzl5shultdmeza&groupIndex=0&rowIndex=0>

Judikatura

Ústavní soud České republiky

Nález Ústavního soudu České republiky, sp. zn. ÚS 2522/10 ze dne 19.04.2012

Nejvyššího soud České republiky

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky, sp. zn. 30 Cdo 3382/2007 ze dne 11.11.2008

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky, sp. zn. 23 Cdo 1600/2010 ze dne 17.04.2012

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky, sp. zn. 26 Cdo 4306/2011 ze dne 20.02.2013

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky, sp. zn. 29 Cdo 3919/2014 ze dne 27.11.2014

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky, sp. zn. 30 Cdo 3379/2016 ze dne 04.01.2017

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky, sp. zn. 20 Cdo 1299/2019 ze dne 21.05.2019

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky, sp. zn. 26 Cdo 550/2020 ze dne 21.04.2020

Vrchní soud v Praze

Usnesení Vrchního soudu v Praze, sp. zn. 14 Cmo 200/2019 ze dne 12.08.2019

Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze, sp. zn. 5 Cmo 308/94 (Soudní rozhledy č. 4/1996, s. 88 an.)

Vrchní soud v Olomouci

Usnesení Vrchního soudu v Olomouci, sp. zn. 8 Cmo 79/2019 ze dne 12.06.2019

Právní předpisy

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 277/2009 Sb., o pojišťovnictví, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 33/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění zákona č. 458/2016 Sb., a další související zákony.